

Dunántúli Harangszó

A NYUGATI (DUNÁNTÚLI) EVANGÉLIKUS EGYHÁZKERÜLET LAPJA

2017. ŐSZ

Szerkesztői sorok

kincse Isten dicsőségének és kegyelmének legszentebb evangéliuma. Adja Isten, hogy eszközei lehessünk mi is megújító munkájának a Szentlélek által! Jó olvasást kívánok!

Koczor György
szerkesztő

Adjunk teret Luthernek

A lutheri reformáció indulásának ötszázadik évfordulója kapcsán szinte kimeríthetetlen fantáziával kapcsolják a reformátor nevét a legkülönfélébb dolgokhoz. Játshatunk Luther-kártyával, ihatunk Luther-sört, de a Playmobil játékgúrák palettáján is megjelent Dr. Luther Márton. Nem meglepő, hogy több helyen az evangélikus templom előtti teret Lutherről nevezik el, amint az címlapképünkön látható. A jeles emberek nevének használata általában akkor helyénvaló, ha a névadás az illető személy valamelyik értékes, példamutató tulajdonságára, példát adó üzenetére utal, azzal a szándékkal, hogy a róla elnevezett dolgok valamit megjelenítsenek és tovább adjanak ebből. A Luther-kártya például arra is utal, hogy bár az Úristen nagy kártyajátékos, mégis „Isten kezében Luther az ász”. A Luther-sör pedig reformátorunk életigenlő hilaritását hivatott megjeleníteni.

Biztos, hogy egy tér, főleg egy evangélikus templom előtti tér Lutherről való elnevezése hordoz előre mutató üzenetet. A képen látható Luther Márton tér táblája nyílként mutat a templom felé. Utat mutat a különféle életterekben élő emberek számára. Mindannyiunknak elsősorban arra van szükségünk, hogy Isten találkozzon velünk teremő és megújító igéjében és szentségeiben. Ezekben pedig maga Krisztus ré-

szesít minket önmagából. Ez a lutheri reformáció egyik legfontosabb üzenete. Ennek az életet újító, erősítő találkozásnak a legfontosabb helyszíne ma is a templom, amely sem valós, sem virtuális térrel nem helyettesíthető.

A Luther-terek kérdeznak is minket, evangélikusokat: mekkora teret kapnak gondolkodásunkban, hitünkben és életünkben a reformátorunk által fölsimert és az Isten igéjéhez kötött lelkiismeret szabadságával következetesen képviselt igazságok? A Luther-tereknek ez a kérdése kizárólag hozzánk, evangélikusokhoz szól. Érthető, hogy az Egyház különböző felekezeteiben más szempontok is kijelölnek a személyes és közösségi hitélet medrét. Hitünket evangélikus módon megélve azonban csak mi, evangélikusok tudjuk gazdagítani az Egyház nagy családját. Más ezt nem teszi és nem is teheti helyettünk. Ezért fontos a Luther-terek kérdése: mekkora teret kap tanításunkban, egyházképünkben, istentiszteleti alkalmainkon a lutheri evangélikus látásmód? Mennyire fontos mindez számunkra, akiket evangélikusnak neveznek? A lassan végéhez közeledő ünnepi év különféle eseményei sodrában volt-e belső igényünk arra, hogy a lutheri reformációnak ne csak a kétségkívül színes és forgatagos látható, történelmi és kulturális vonatkozásaiból merítsünk? A lutheri reformáció ugyanis elsősorban teológiai, belső hitéleti folyamat, amely egészen személyes, mert Krisztus személyéhez kötött és köt minket.

Bátran gondolkodjunk el azon, hogy Luther-tér-e ma egyházi és személyes hitéletünk? Láthatóan, hallhatóan és megvallhatóan evangélikus, lutheránus-e?

Az 500. emlékévként Istentől kapott lehetőség és ajándék erre.

Kovács László, főszerkesztő

RÉSZLETEK BÁRÁNY GYULA BELEDI LELKÉSZ 1981-ES IGEHIRDETÉSÉBŐL SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI 10. VASÁRNAP

Ezek után az események után így szólt az Úr Ábrámhoz látomásban: Ne félj, Ábrám! Én vagyok a pajzsod: jutalmad igen bőséges. De Ábrám ezt mondta: Ó, Uram, Uram! Mit adhatsz nekem, hiszen gyermektelen vagyok, és házamat a damaszkuszi Elíézer öröklí. Nem adtál nekem utódot – mondta Ábrám –, ezért egy házamnál született szolga lesz az örökösöm. Ám ekkor így szólt hozzá az Úr: Nem ő lesz az örökösöd, hanem az lesz az örökösöd, aki tőled fog származni. Majd kivette az Úr, és azt mondta: Tekints föl az égre, és számold meg a csillagokat, ha meg tudod számolni! Ennyi utódod lesz! – mondta. Ábrám hitt az Úrnak, és ő ezt számította be neki igazsággul. (1Móz 15,1-6)

(...)

Ábrahámnak nemcsak a jelen élete, hanem a jövődjéje is Isten kezében van. Az ígért kiterjed utódaira is. Ez az ígért itt személy szerint Ábrahámnak szól, de Isten mindig úgy közeledett az emberhez, mint ígértéket adó Isten. Ótestamentumi népe vagy újtestamentumi gyülekezete, de mai egyháza is folyamatosan figyelhetett és figyelhet ezekre az ígértékre. Ha jól figyelünk, megláthatjuk, hogy Isten ígértéi mindig konkrét ajándékaira vonatkoznak. Itt Ábrahámnak örökös, sok utód ígért. De e mellett a fő ígért mellett – aggodalmában és félelmében – azt is hallhatta, hogy „pajzsod vagyok” és „jutalmad bőséges lesz”. Tehát fölverte Isten saját kételkedése és mások támadása ellen. Mi sem ködös, megfoghatatlan és bizonytalan bátorítást kapunk Istentől. Gondviselő és megváltó szeretete a mindennapi kenyértől az öröklét ígértéig konkrét valósággá ajándék. Lehet benne bízni, reá építeni. Annál is inkább, mert mindig a legfontosabb és legszükségesebb ponton realizálódik az ígértéje. Ábrahámnak nem vagyokra, sikerre vagy egészségre volt szüksége. Utódja nem volt. Ez volt számára az egzisztenciális kérdés.

(...)

Világos az is ebből a történetből, hogy Isten az ígértéit igéjében, tehát szava, beszéde által adja. Ábrám „látomásban” találkozott Istennel, de a látomás érthetetlen lett volna számára, ha nem szólította volna meg az Isten. Jézus is szavával hívta el tanítványait, gyakorolta a szeretet cselekedeteit, s küldte igéje továbbadására azokat, akikre rábízta ügye szolgálatát. Még nyilvánvalóan cselekedetnek minősülő ténykedéseiben is szava volt a döntő, hiszen nemcsak „adta a kenyeret” és „nyújtotta a poharat” tanítványainak, hanem mondta: „egyétek, igyátok”. Vagy amikor példát mutatott: „ti is így cselekedjétek”. Ezt azért fontos világosan látnunk, mert a mai, tapasztalni szerető ember hajlamos arra, hogy azt gondolja: Jézus ma nem cselekszik népével. Pedig ugyanúgy cselekszik, mint annak idején, hiszen ma is igéje az eszköz minden, velünk való cselekvésében.

(...)

Nekünk, az Újtestamentum népének is ugyanaz az Isten adja az ígértet, mint Ábrahámnak. Mégis, nekünk az a „ne félj” és „én vagyok pajzsod” többet mond, mint amit Ábrám érthetett belőle. Neki is több volt az ígértet, mint egyszerűen földi jövődjének elrendezése, de mi azt is tudjuk, hogy minden ígértet Jézus Krisztusban kaptunk, s minden ígértet öbenne teljesedett be és fog beteljesedni.

(...)

Nyilvánvaló tehát, hogy az ember nem képes saját erejéből hinni az Istenben, vagyis a hit is Isten ajándéka. Ezt az ajándékot kapta meg Ábrám, amelynek elfogadása valósággá tette számára azt, ami még csak ígértet volt, bízott abban, amit még nem tapasztalt, és engedelmeskedett Istennek, mielőtt meggyőződött volna arról, hogy nem hiába engedelmeskedik. Hitünket majdhogynem érdemként emlegető keresztyének, Ábrahámnak, a hit „hősenek” példáján tanuljunk több alázatosságot és bűnbánatot! Ugyanakkor teljünk meg reménykedő örömmel: az az Isten, aki a kételkedő, zúgolódó, Isten szeretetét kétségbe vonó Ábrahámot megajándékozta hittel, hozzánk is kegyelmes, és nemcsak ígértéket ad, hanem erőt is ezek elfogadására.

(...)

Nem igazzá vált Ábrám, nem sok tusakodás után végre belátta, hogy Istennek van igaza, s végre rászánta magát ígértéinek elfogadására. Nem! Isten fogadta el őt igaznak úgy, ahogy volt, a neki ajándékozott hit alapján. És ez azt jelentette, hogy Isten nem vetette el magától, azt jelentette, hogy Istene marad továbbra is, ott maradhat Isten szeretetében. Ez a hit beteljesedése. Az ígértet – kézzelfogható megvalósulása előtt – már beteljesedett a hit számára. Isten ledöntötte a bűn alkotta korlátot, áthidalta a közte és a bűnös ember közt levő szakadékot.

OKTÓBER

Jézus mondja: Mondom néktek, így fognak örülni az Isten angyalai egyetlen bűnös megtérésének. Lk 15,10

Lukács evangéliumában ez a mondat két közismert példázat között helyezkedik el. A farizeusok és írástudók azon morgolódnak, hogy Jézus szóba áll, sőt asztalközösséget vállal a vámszedőkkel és a bűnösökkel. Ismerve gondolataikat, elmondja nekik az elveszett juhról és az elgurult drachmáról szóló példázatát, amelyekből az derül ki, hogy Jézus számára a legfontosabb az Istentől elforduló, tőle távolodó, és neki hátat fordító ember. Például a vámszedők és a bűnösök. Elsősorban velük kell szóba állnia, nekik, a betegeknek van szükségük orvosra. Nekik kell hirdetni az evangéliumot, és nem azoknak, akik az önmaguk igazságának és büntelenségüknek a tudatában élnek. Majd az idézett havi igénk után a tékozló fiúról szóló példázattal folytatja a Mester üzenetének fontosságát.

Jézus mennyei dimenzióba emeli ezeknek a példázatoknak a jelentését. Jól rámutat arra, hogy itt örök élet vagy örök kárhozat a tét! Nem egyszerűen a nyájhoz visszatalálóvá lesz az elveszett juh, vagy a pénzes erszénybe visszahelyezett drachma. A tékozló fiú sem csupán egy élettapasztalattal lett gazdagabb, hanem ott van mögöttük a pásztor, az asszony, az édesapa, sőt az angyalok öröme.

Amikor e sorokat írom, még tart Budapesten a Vizes világbajnokság. Az ígét olvasva megjelenik előttem egy kép. Úgy tűnik ki számomra Jézus szavaiból, mintha az angyalok a mennyei lelátókon minden pillanatban szurkolnának értünk. Igen, értünk, akik ebben a földi életben, a mi kis küzdőterünkön naponként megharcoljuk a gonosz csábítását az önálló, Isten nélküli létre. Szurkolnak nekünk, hogy az utolsó szívdobbanásunk után dobogóra léphessünk a hervadhatatlan koszorúért folytatott pályafutásunk végén.

A reformáció hónapjának igéje figyelmeztetés. A kollektív, jubileumi ünnepség és a tömegrendezvényeken átélt öröm nem lehet nagyobb annál, mint a megváltottak öröme, és az az öröm, amit az angyalok akkor éreznek, amikor Jézus megtalál engem, az elvesztetet.

Menyes Gyula

NOVEMBER

Közöttük lesz hajlékom, én Istenük leszek, ők pedig az én népem lesznek. (Ez 37,27)

A „hajlék” szó a magyarban eredetileg ideiglenes tartózkodási helyet, menedéket jelentett. Bibliafordításaink ezt a kifejezést használják az Ószövetségben a szent sátor leírására (2Móz 26), amely az Istennel való találkozás helyszínéül szolgált a pusztában vándorló izraeliták számára. Ezen keresztül azt tapasztalhatták meg, hogy az Úr közösséget vállal velük aktuális élethelyzetükben, hiszen egy, a sajátjukhoz hasonló, hordozható sátorban, látható, elérhető távolságban, közöttük „lakik”. Bármí történik, bármilyen hosszú ideig tart az út, Isten ott van az Ő népével.

Ám egy kicsit több, gazdagabb jelentéstartalom is rejlik ebben a költői kifejezésben. Ha megnézzük a gyökerét, kiderül, hogy a „hajlék” szó a „hajlik” igéből származik. A leírás abból az élményből ered, hogy valami, valaki a közelségével, az odafordulásával az embernek oltalmat, védelmet adhat a külső körülményekkel, veszélyekkel szemben.

A szent sátor a jeruzsálemi templom felépülése után elvesztette funkcióját. Később a tartósnak szánt templomot is lerombolták. Isten úton lévő népe azonban évszázadok óta, ma is azt éli meg, hogy az Úr közöttünk él, velünk van, sőt Ő maga ad hajlékot nekünk.

Ádvent idejéhez közeledve jó felidézni és ünnepelni a csodát, hogy az emberként, egy istállóban megszületett Jézus Krisztusban felénk, fölénk hajol, és örökkévaló hajlékot készít nekünk az Isten.

Adámi Mária

DECEMBER

Istenünk könyörülő irgalmaért, amellyel meglátogat minket a felkelő fény a magasságból; hogy világítsa azoknak, akik sötétségben s a halál árnyékában lakoznak, hogy ráigazítsa lábunkat a békesség útjára. (Lk 1,78-79)

Közel az Egyenlítőhöz a hajnali világosodás sokkal rövidebb, mint a mi égövünkön. A Föld alakja miatt az éjszakai sötétséget néhány perc alatt váltja fel a nappali világosság. A sötétséget a napkelte egy pillanat alatt űzi el. Szinte berobban a világosság, hasonlóan ahhoz, ahogy Isten Fia berobbant a történelembe, és az emberek életébe. Nem előzmény nélkül, hiszen az ígéretek és közvetítőik, a próféták voltak az előzmények. Az utolsó közülük Keresztelő János, akinek születésekor zengett apjának, Zakariásnak az éneke, melyből a fenti idézet is van.

Isten megtestesült Irgalma Jézus Krisztus. Ő az, Aki elúzi a bűn, félelem, halál és kárhozat sötétségét, Ő az Aki meglátogat.

Jézus Krisztus egy különleges látogató: jön és marad. Legalábbis maradni szeretne. Eljött a világba, a misszió révén Európába, ezer éve a magyarokhoz, eljött az egyházba és maradni szeretne. Eljött az életedbe – ha eljött már –, és nálad is maradni szeretne. Ott, ahol maradhat, világítani fog, de ahol udvariasan, vagy durván nem kívánatosnak nyilvánítják, marad a sötétség. Jézus világosságára minden korban szükség volt, de most az európai, hazai és egyházi állapotokat, sötétséget figyelve, különösen.

Jézus nélkül árnyék borítja életünket, a halál árnyéka. Valaki így fogalmazott: „ma emberek milliói Jézus-hiányban szenvednek”. Jézus világosságának a hiánya általános a világban, de saját életünk viszonyulása a Fényhez, vagy árnyékhoz is megkerülhetetlen.

Igénk arról szól, hogy Isten Jézus Krisztus által meglátogat, világít, és ráigazítja lábunkat a békesség útjára, azaz mindent Ő cselekszik. Kérdezheted: „akkor mi az én dolgom?” Két feladatunk van:

1. Feladni a kifogások keresését, a sötétségben bujkálást, és kijönni a világosságra, mely nem más, mint a bennem lévő sötétség megvallása (bűnvallás).

2. Amikor ez megtörtént, beismerni: azt, hogy ezt megtehettem, Isten Szentlelke cselekedte bennem, mert még megtérni sem tudok a magam erejéből és képességéből.

Így lesz áldott utunk a békesség útján, ahol a Mester jár előttünk.

Garádi Péter

A Biblia folytatása, a történelem értelme és kulcsa

Németh Szabolcs lelkész vallomása az egyháztörténetről

Hogyan ébredt fel benned az érdeklődés az egyháztörténet iránt?

Gyerekkoromtól fogva érdeklődéssel hallgathattam a dédapám, a nagyszüleim és a falu öregjei által mondottakat a régi időről, háborúkról és békékről, a paraszti és iparos életéről, több száz évvel korábban történt templomépítésekéről, vízimalmokról, vásárokról, és az ún. „régiekről”, akik ismerték a csillogokat és még sok minden mást is. Az egyház, ahogy a hagyományos életnek, úgy természetes része volt ezeknek a történeteknek is. Az első televíziós istentisztelet-közvetítés alkalmával láthattam férfiak hálakönyeit, mert a történelem Ura megadta, hogy forduljon a világ. Ilyeneket átélve az embernek egyenes útja vezet az egyháztörténethez. Később azt gondoltam, hogy ez az egyetlen objektív tudományág a teológia rész tudományai közül. Persze később rá kellett jönnöm, hogy ez egyáltalán nem így van. De kisiskolás koromtól érdekelt például a művészettörténet is, különösen a templomépítéset.

Van-e valamilyen jelentősége az egyháztörténetnek a hied szempontjából?

Mindig rácsodálkozom arra, hogy divatok, teológiai nézetek és külsőséges szokások jönnek és mennek, irányzatok törnek lándzsát egymással, de mindeközben történik az istentisztelet, a szentségek kiszolgáltatása és az igehirdetés, Isten dicséretének éneklése, és imádkozik az ember. Tehát Isten cselekszik, és az ember válaszol erre. Valószínűleg azok a módszerek, formák, kifejezőmódok, amelyek olyan szimpatikusak a számunkra manapság, vagy azok a viták, amelyek ma folynak, megmosolyogtatóak lesznek száz év múlva. De amíg szól Jézus Krisztus szava és a róla szóló beszéd, és szolgálnak a szentségekkel, addig lesz egyház. És ez a reménységesség visszahat a mára is.

Miben érzed a legfontosabb különbséget a történelem és az egyháztörténet között?

Az egyháztörténet számomra a Biblia folytatása, a történelem értelme, kulcsa.

Értelmes történelemnek is mondhatnám. A történelem az egyháztörténet felől nézve nem események esetlegesen és céltalan egymásra épülő halmaza, amit a legerőszakosabb emberek írnak, hanem háttere és közege Isten embermentő munkájának. Ezért van zsinórmérték, aminek segítségével innen kimondhatóak bizonyos értékelések a történelemre nézve. Például, én úgy látom, hogy az egyháztörténet utolsó öt évszázada a tekintély kérdéséről és annak változásáról szól. A középkor emberének stabil világképe fokozatosan megdőlt, és ez nem a reneszánszsal kezdődik, ott már tetőzik, hanem már az 1100-as években megfigyelhetők a jelei. A reformáció megtalálta az egyedül kegyelem, hit, Krisztus, Szentírás elvben a tekintélyt. Majd elfelejtve Luther éleslétét, aki azt mondta, hogy a Biblia lényege az, ami Krisztusról szól, egészségtelenül kezdett az Íráshoz viszonyulni. Ennek ellenhatásaként létrejöttek azok a bibliakutatási módszerek, amelyek által már nem a szöveg olvasta az embert többé, hanem az ember a szöveget. Tehát a közgondolkodásban a középpontba egyre inkább Isten helyett az ember került, de ezáltal mégis paradox módon minden elembertelenedett. Másrészt jó egypár éve azon tűnődöm, hogy nem szól-e a mai európai keresztyénségről Jézusnak a gonosz szőlőmunkásokról szóló példázata. A javak kellene, de a Fiú nem. Jó volna a mi korunkhoz hasonlóan találni az egyháztörténetben, hogy megnézzük a kimenetelét, de a keresztyénség illet még nem élt át. Talán a sivatagi atyák korához hasonló egy kicsit, vagy más szempontból a római birodalom bukásához. De ebben nem a reménytelenséget látom, hanem az Istenhez fordulás sürgető lehetőségét.

Támogatja valamiben a lelkészi szolgálatodat az, amit az egyháztörténetről tudsz?

Az egyháztörténet legalább annyira

eszmétörténet, mint események sora. Régi egyházi művek olvasása sok inspirációt, gondolatot ad az igehirdetésnél, mert van bennük tisztánlátás és tűz. Nagyon örülök a sorban megjelenő, Luther-műveket tartalmazó köteteknek. A legnagyobb élményt és inspirációt ezek közül mostanában a reformátor prédikációinak olvasása jelenti a számomra. Ha viszont az egyháztörténetre, mint események sorára tekintünk, az alázatra tanít, hogy kritikus legyek a saját ambícióimmal és ízlésemmel kapcsolatban. Az ember bizonyos tendenciákat felfedezve megmosolyogja a „új felfedezéseket”. Néha nagyon korszerűek akarunk lenni, aztán a következő divatváltozás után rájövünk, hogy mégiscsak a kettővel korábbi generációnak volt igaza. Valószínűleg az ilyen vargabetűk megkerülhetetlenek, hogy ezek után még átütőbb erővel ragyogjon fel az evangélium újra és újra. Ez arra tanít, hogy le ne vegyük a tekintetünket Jézus Krisztus evangéliumáról, mert az evangélium egyértelmű, és mindig a legkorszerűbb, mert örök.

Tóth Károly

Egyedül Isten kegyelme

Luther Márton hosszú éveken keresztül kereste kínzó kérdésére a választ: Hogyan lelem meg a kegyelmes Istent? Böjtölt, ostorozta magát, fagyoskodott, gyónt rendszeresen, hogy Isten méltónak találja őt az üdvösségre. Nem csoda, hogy így tett, mert a középkor embere úgy tudta: Isten haragvó, büntető, a bűnt és a bűnös embert könyörtelenül megbüntető Isten. Isten követeli az embertől, hogy tökéletes, azaz büntelen legyen, s ha ezt nem sikerül elérnie, akkor lesújt rá: halál és pokol lesz a büntetése. Luther a kínok kínját élte át, amikor rájött, hogy igyekezete nem ér semmit, bármennyit böjtölt, fagyoskodik, ostorozza magát és gyón, az soha nem lesz elegendő ahhoz, hogy ő büntelen, azaz tökéletes legyen. Soha nem fogja Isten elismerését, könyörtelen és haragos arca mögött a kegyelmes és irgalmas Istent meglátni.

Mi, ma élő emberek, már nem is tudjuk igazán megérteni, hogy milyen nagy mélységeket élt át Luther. S így alig tudjuk azt is felfogni, milyen nagy, életre szóló, Luther egész személyiségét átjáró volt az a felismerés, amelyhez Luther abban a bizonyos toronyszobában jutott. Amikor a Szentlélek Úristen véget vetett gyötrelmeinek és felismertette vele, hogy Isten nem haragvó és büntető, nem félelmetes és irgalmatlan, hanem a bűnt elítélő, de a bűnöst szerető, irgalmas, kegyelmes Isten. Hiszen ő maga tervezte el, hogy emberi formába öltözik, Krisztusként meghal ártatlanul a kereszten, s így minden Krisztusban bízó, belé kapaszkodó bűnösnek bűnbocsánatot, üdvösséget, örök életet ad. Isten nem követeli a tökéletességet, hanem megajándékoz vele. Nem az összegyűjtött jó cselekedetekért ad tehát az embernek üdvösséget, nem az önkínzó tettekért, nem is a folytonos gyónásért, hanem Krisztus kereszthaláláért, melyet Krisztus, az Istenfiú önként, szeretetből, azaz kegyelemből vállalt. Sola gratia, azaz egyedül kegyelemből ezt jelenti tehát: Isten önként, értünk vállalt, üdvösségszerző szándékát, akaratát és cselekvését.

Luther felismerése nekünk, mai keresztyéneknek is életbe vágóan fontos, élet-halál kérdése, bár minket és mai korunkat nem a kegyelmes Isten keresése foglalkoztat. A ma embere teljesen bizonyos abban, hogy minden, amit elért, saját erejének, felkészültségének, döntéseinek és alkalmasságának köszönhető. Sikerült a felvételi az egyetemre? Igen, mert én sokat tanultam és jól vizsgáztam. Megkaptam a jobb állást, a magasabb fizetést? Igen, mert én ügyesen helyezkedtem, nekem a legjobb a szaktudásom. Vezető lettem, másoknak parancsolhatok? Igen, mert én vagyok erre a legalkalmasabb. Vagy: igen, mert nekem sikerült legyőzni a vetélytársakat. Én bizonyultam a legerősebbnek.

Számunkra Luther felismerése ezért figyelmeztetően hangzik: ne feledd, ember, hogy mindened, amid van, Isten kegyelméből a tiéd: az eszed is, a rátermettséged is, a kiváló helyzetfelismerésed is, a sikeres felvételi is, a vezető állás is, a kényelmes élet is, s a szerető házastárs, gyermek, család is. Isten kegyelme által vannak elegendő javaid, tudsz dolgozni, van egészséged, Isten kegyelme által tudsz hinni Krisztusban, és egyedül Isten kegyelme által lesz üdvösséged.

Luther Márton élete utolsó feljegyzésében így fogalmazott: *Koldusok vagyunk. Ez az igazság.* S ezzel arról tanúskodik, hogy életünk itt e földön minden szükségletével, eredményeivel és kudarcaival, bánataival együtt és az életünk odaát a mennyek országában nem lenne, ha Isten nem volna kegyelmes hozzánk. Rászorulunk az Isten kegyelméért való könyörgésre, mert ha nem kapjuk meg, akkor elpusztulunk.

Ó, bárcsak Luther felismerését Isten kegyelméről és az ember koldus létéről jól az emlékezetünkbe zárnánk, és könyörögnénk naponta Istenhez kegyelemért, és hálát adnánk naponta Isten mindig újra megújuló, minket bölcsen ajándékozó kegyelméért.

Isó Dorottya

REFORMÁCIÓI MÍTOSZOK: KÜLSŐSÉGEK VAGY A LÉNYEG?

szere által szült tanítást arról, hogy az ostya és a bor fizikai értelemben is átlényegül Krisztus testévé és vérévé a miséző pap szavai közben. Így utasította el azt, hogy az úrvacsora vétele érdemszerző cselekedet lenne. Ezért nem volt hajlandó kiegyezni a svájci hitújítóval, Zwinglivel, aki az ostyában és a borban csupán az egykor értünk életét áldozó Krisztus testére és vére emlékeztető jegyeket látott. De ezért hártotta el a későbbi évtizedekben legmarkánsabban Kálvin által felkarolt tanítást is, amely szerint az ember az úrvacsoravétel pillanatában pusztán szellemi módon egyesül a mennyben lévő Krisztussal az ostya és a bor vétele, illetve a saját hite révén. Kimondhatjuk: az egyház eredeti és változatlan tanítását egyedülként a lutheránus kereszténység képviseli azzal,

Bár Luthert többen előszeretettel tekintik hitújítóknak, a valóságban a lutheri reformáció az egyháztörténet egyik legkonzervatívabb fordulata volt. Luther szemében ugyanis az számított újításnak, amit kora egyháza a Szentírástól eltérően értelmezett, és ami már néhány évszázad óta torzította az egyházi életet. Luther az efféle újításokat kíméletlenül megszüntette, és visszatért az eredeti tradícióhoz.

Így járt el az úrvacsora szentségével kapcsolatban is. Luther olyannyira központi kérdésnek tekintette az úrvacsora helyzetének rendezését, hogy számtalan igehirdetés és kisebb irat mellett komoly könyveket is publikált a témában: Hogy Krisztus ezen igéi: Ez az én testem stb. még erősen állnak (1527), Nagy hitvallás az úrvacsoráról (1528), Rövid hitvallás az úrvacsoráról (1541). Ezek az írások száz éve elérhetőek magyar fordításban, érdemes olykor forgatnunk őket!

Luthernek az úrvacsorával kapcsolatos tanítása három pilléren nyugszik. Ezek részben a külsőségre vonatkoznak, javarészt azonban a lényegről szólnak. Minthogy a reformációt gyakran felületesen vizsgálgatjuk, ezért hajlamosak vagyunk egyoldalúan a külsőségekre összpontosítani. Ennek függvényében időnként helytelenül úgy gondoljuk, hogy a lutheri úrvacsora-értelmezésnek az alapja a szentség két szín alatt való vételének visszaállítása lett volna. Így merülhetett fel az egyháztörténet későbbi századaiban, sőt napjainkban is az – amit Luther egyébként határozottan ellenzett –, hogy a református úrvacsorai gyakorlat a két szín alatt való vétel révén voltaképpen nem különbözik a lutheránustól, olyannyira, hogy akár a szentség közös ünneplésére is sor kerülhet.

Pedig Luther éppen az úrvacsora lényegét tekintve nem volt hajlandó semmiféle kompromisszumra. Ezért vetette el a középkorban az arisztotelészi filozófia logikai rend-

hogy az ostyát és a bort Jézus Krisztus valóságos testének és vérének vallja, bízva Jézusnak az utolsó vacsorán elhangzott kijelentéseiben. Ez az az alap, amelyről lehetetlen elmozdulnunk, és így nehéz vállalnunk a közös úrvacsorai ünneplést azon – velünk akár történelmi sorsközösséget is átélt – felekezetekkel, akik ennél kevesebbet állítanak a szentségről.

Mindezekén túl viszont meg kell szívnünk Luther szavait azzal kapcsolatban, hogy az úrvacsorában Jézus olyan ajándékot kínál, amellyel a hívő közösségnek élnie kell. Gyakran idézzük lelkiismeretünk megnyugtatóására a Kis káté szavait, miszerint „aki évenként legalább úgy négyszer nem keresi és nem kívánja a szentséget, annál attól kell tartani, hogy megveti a szentséget, és nem keresztény”. Mondta ezt Luther akkor, amikor az átlagos hívek évente csupán egyszer, húsvéti időben járultak a szentséghez! Ennek függvényében elfogadhatatlan, hogy lutheránus templomainkban vasárnapról vasárnapra csak az ige liturgiáját ünnepeljük, az úrvacsora pedig ritka alkalommá szűrkült. Ez egy rossz tradíció, ráadásul idegen hatás áll mögötte, és – bár előszeretettel keresünk indokokat a szükséges változtatások elkerülésére – semmiképpen nem felel meg a lutheri tanításnak és gyakorlatnak.

Ha méltóképpen akarjuk ünnepelni a lutheránus reformáció fél évezredes jubileumát a 2017-es évben, akkor először vegyük komolyan a valódi lutheri tradíciót: ne mentegessük a menthetetlent, hanem változtassunk, ahogyan neki volt mersze változtatni. Élünk bátran azzal az erőforrással, hogy Krisztus teste és vére a maga valóságában adatik nekünk. Helyezzük vissza az úrvacsora ünneplését az őt megillető helyre, valamennyi vasárnapi istentiszteletünk részeként!

Áldott útja lehet ez egyházunk megújulásának.

Tubán József

Az egyházkerület missziói és hálaadó napját Sárváron tartották

A sárvári Nádasdy-vár bejáratánál tizenhét ajtó várta mindazokat, akik részt vettek a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület idei missziói napján, amelyet 2017. május 28-án tartottak. A találkozó egyben a vasi egyházmegye hagyományos hálaadó napja is volt, amelynek gyülekezetei a vár felé vezető hídon felállított, kidekorált ajtóik segítségével mutatták be értékeiket a vendégeknek.

A rendezvény mottóját Jézus ígérete adta: „Kezdetől velem!” (Jn 15,27b). A program kezdetén Kondora István, a város polgármestere és Ágh Péter, a régió országgyűlési képviselője köszöntötte a megjelenteket. Majd úrvacsorás istentisztelet következett, melyen Szemerei János püspök hirdette Isten ígését.

A liturgiában Rostáné Piri Magda vasi, Szarka István fejr-komáromi, Kiss Miklós győr-mosoni és Mesterházy Balázs soproni esperesek mellett az egyházmegye területén szolgáló lelkészek működtek közre. A zenei kíséretet a lajoskomáromi fúvószenekar biztosította.

„A kegyelem elég. Mindenre elég” – hangsúlyozta 2Kor 12,9 alapján tartott prédikációjában az egyházkerület lelkészi vezetője. A reformáció, amelynek indulására emlékezünk, a kegyelem újrafelfedezését jelentette – fogalmazott Szemerei János. Ma is megtapasztalhatjuk, hogy a kegyelem számunkra is elég – biztatta a sátrat és az udvart megtöltő, több mint ezer-hatszáz fős hallgatóságot a püspök.

Ezután úrvacsoraszertés zajlott több helyszínen, majd a záró áldás előtt a jelenlévő konfirmandusok részesülhettek személyes áldásban.

Az istentiszteletet követően a gyülekezetek felügyelői Mészáros Tamás kerületi felügyelő és dr. Smidéliusz László kerületi másodfelügyelő vezetésével koszorút helyeztek el a sárvári protestáns mártírok emléktáblájánál a vár udvarán.

Az ebédet a szarvasi diakónia szolgálói készítették, gulyásagyú segítségével. A közös étkezés után a belső és külső helyszíneken egymást követték a programok. A sátorban a nemescsói ifjúság adta elő Luther Márton életét feldolgozó darabját „Akinek szívében Krisztus keresztese...” címmel.

Ez alatt az idő alatt a közeli sportpályán a gyülekezetek focicsapatai három korcsoportban versengtek a kupáért. Az alsósok között végül a kőszegi, a felső tagozatosoknál a répcelakiak, a felnőtt korosztályban pedig a bakonyicsarnyeiek szereztek meg az első helyet. Mindezzel párhuzamosan a gyerekeket is külön program várta a Palinta Társulat jóvoltából. Az ifjúság pedig a Luther-rajzfilmmel ismerkedhetett egy interaktív bemutató keretében, amelyet Sztrókay Edit vezetett.

A múzeum lovagtermében eközben az érdeklődők Dr. Monok István előadását hallgathatták meg a Sylvester János-féle Újszövetség-fordítás keletkezéséről és háttéréről, majd Dinnyés József előadóművész, „daltulajdonos” koncertjében gyönyörködhetek, melynek során Huszár Gál énekeskönyvből származó dallamok hangzottak fel.

A tartalmas napot egy különleges ünnepi hangverseny zárta, amelyen Szigeti István zeneszerző műveiből hangzott el egy válogatás. A műsoron szereplő zenedarabok közül háromnak – köztük a Sylvester János Újszövetség-előszavának szövegére írt, „Próféták által...” című szerzeménynek – ez volt az ősbemutatója. A koncerten közreműködött a soproni Spontánusz Kórus, Kővári Eszter Sára énekművész, valamint az Erkel Ferenc Kamarazenekar, Alpaslan Ertünger karmester vezénylete alatt.

A záró hangverseny keretében került sor a Rostáné Piri Magda esperes asszony által elmondott úti áldásra. A vasi egyházmegye vezetője – a bejárat előtt kiállított ajtókra utalva – Jn 10,9 alapján Jézusról, az igazi ajtóról beszélt. Elmondta, hogy Jézus az, aki feltárja előttünk az életet és az üdvösséget, és lehetőséget ad számunkra a teljes életre. Ezt a biztatást vitték magukkal mindazok, akik az egyházkerület távoli és közeli gyülekezeteiből eljöttek Sárvárra, hogy együtt adjanak hálát a reformáció ajándékaiért.

AM

Hálaadás egy szolgáló életért

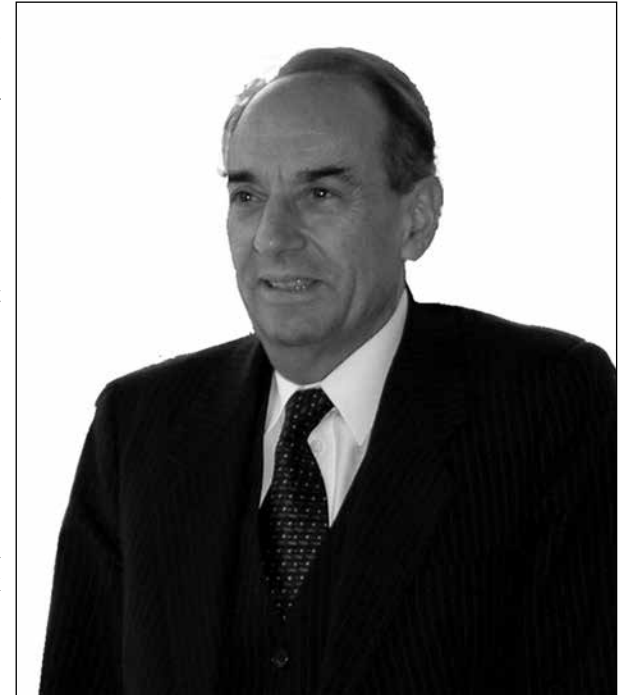
Egyházkerületünk örökös tiszteletbeli felügyelője egy olyan – túlzás nélkül mondható – egyháztörténeti jelentőségű esemény aktív részese volt, ami hosszú időre meghatározza kerületünk, de egész Magyarországi Evangélikus Egyházunk struktúráját, helyzetét. Dr. Weltler János azon csendes, elkötelezett egyházi szolgálattevők közé tartozott, akik nem keresték a nyilvánosságot, magukat nem tölték előtérbe. Azonban, ha egy feladat, vagy egy jelöltség, tisztség rátalált, azt a tőle megszokott maximalizmussal igyekezett ellátni.

Amikor gyakorlatilag egy teljesen új formát kellett tartalommal megtölteni régi-új dunántúli kerületünk újjáalakulásával, ehhez adott volt egyházszeretete, gyülekezetismerete, és nem utolsósorban kitartó, hűséges hite. A 2000. évi iktatáson elhangzott felügyelői székfoglaló minden szava megfontolt, alaposan átgondolt, közös munkára hívó volt. Meggyőződésem és tapasztalatom szerint az akkor szintén új hivatalba lépő püspök, Ittész János egy olyan társat kapott a szolgálatban, akivel nemcsak az egyházkerület, de az országos egyház, esetenként egy-egy nehéz gyülekezeti konfliktus ügyét is megoszthatta.

A Soproni Líceum igazgatótanácsában is ezek voltak számára a sarokkövek. A Krisztus-központú gyülekezetek építése, épülésének segítése. Mindent ennek fényében vizsgált. Legyen az oktatás, diakónia vagy kántori szolgálat. De ugyanígy a lelkészek szolgálati feltételeinek javítása is azért szerepelt prioritásként sokszor jelentéseiben, mert gyülekezetén, családján keresztül maga is megtapasztalta milyen áldás tud lenni egy szolgálatra felszabadult lelkész. Akit nem terhelnek olyan feladatok, melyek elvonják figyelmét, erejét a lényegről. Így állt helyt maga is kerületünk élén, az országos presbitériumban, vagy akár szerényen az orgona, esetenként a harmónium billentyűinél.

Dr. Weltler János egy rendkívüli időben, rendkívüli emberként szolgáló étellel mutatott példát sokunknak Hitből, Hűségből, Hitelesen. Legyen áldott emléke.

Mészáros Tamás

Bemutatjuk kerületünk legifjabb lelkészeit

A Nyugati (Dunántúli) Egyházkerületben két fiatal ordinációját ünnepeltük 2017 nyarán. Hegedüs Gábor és Réth Katalin mindketten a kaposvári gyülekezetből indultak el a teológiára. Július 15-én, a kaposvári evangélikus templomban együtt avatta őket lelkésszé Szemerei János püspök.

Augusztus közepétől Hegedüs Gábor a bobai egyházközségben, Rostáné Piri Magda esperes asszony mellett kezdi meg beosztott lelkészi szolgálatát. Réth Katalin pedig átkerül a Déli Egyházkerületbe, és a békéscsabai evangélikus gimnázium iskolalelkésze lesz.

Kísérjük imádsággal a szolgálatba indulókat, hogy Isten áldása legyen életükön és munkájukon!

Összeállította:

Adámi Mária; maria.adami@lutheran.hu

Tiszta forrásnál felüdülve

A Reformáció 500. évfordulóján Székesfehérvár – a megyei jogú város hathatós támogatásával – sokrétűen ünnepel. Ezek közül a nyár elején szervezett alkalmakról adunk most pillanatképet.

Június 1-jén a Vörösmarty Színház aulájában – *Cser-Palkovics András* polgármester köszöntő szavai után – három jeles teológus beszélgetését hallgathatta a népes hallgatóság. „Miben áll a keresztyénség ereje?” címmel *Nagypál Szabolcs* római katolikus, *Kodácsy Tamás* református és *Béres Tamás* evangélikus teológus lendületes, reménységgel telt szavai valóban ünnepet jelentettek. Mert a különbözőségeket felismerve és felvállalva mutattak arra az egységre, amit Krisztus szerzett. Nem egyformaságot jelent a Krisztusban kapott egység, hanem egymás elfogadását – s közben saját értékeink megőrzését és felmutatását. A lelki-szellemi ingyencség mellett a hallgatók gasztronómiai ingyencégeket is kóstolhattak a színház büféjének jóvoltából.

Tíz nappal később kora este az evangélikus templomnál a *Lajoskomáromi Evangélikus Egyházközség rézfúvóegyüttese* adott hangversenyt *Decmann Erzsébet* vezetésével. A zenében és élszóban is szólt az ige – ez utóbbi *Bencze András* evangélikus és *Révész Lajos* baptista lelkészek által. Majd – este fél 10 tájban – fáklyák lobbantak, és az ünnepi belvároson keresztül vonult a három-négyszáz főnyi gyülekezet a református templomhoz. Útközben zsoltárt, dicséretet és korálokat énekeltek a református, baptista és evangélikus gyülekezetek tagjai. Az utcán álldogálókat és sétálókat pedig egy-egy pogácsával és igés lappal, néhány kedves szóval köszöntötték. A templomban a fehérvári református fiatalok és az enyingi református rézfúvós együttes műsora után Somogyi László lelkész hirdette Isten igéjét.

Augusztus 14-től az Óriáskönyvet láthatják a városba látogatók az evangélikus templom előtt. A könyv felállítására szintén hivatalos *Cser-Palkovics András* polgármester, aki néhány szóval köszönti a jelenlévőket. A Korál-Sziget együttes koncertje zárja ezt az ünnepet.

Bencze András

Nyitott templomok napja Kisbéren

A kisbéri napok városi rendezvényhez kapcsolódva a helyi evangélikus, református és római katolikus közösségek idén is megszervezték a nyitott templomok napját.

Július 29-én szombaton délelőtt a Nagyboldogasszony római katolikus templomot, annak tornyait és harangjait ismertette meg velünk *Bajkai Csaba* esperes-plébános úr. Délután a református templomban az érkezőket igés könyvjelzővel fogadtuk. A templom hűvösében *Vajs Tibor* református lelkész köszöntötte a vendégeket, majd a különböző felekezeti jelenlévőket igével, áldással vonta egy közösségbe. Főgondnok úr ismertette a templom és a gyülekezet történetét, terveit.

Ezt követően orgonamuzsikát hallgattunk *Bartha Melinda*, a Pro Cantata kórusvezetőjének előadásában, *Bartha Júlia Menta* énekes közreműködésével. Kora este került sor a templom udvarán a már nagyon várt hagyományos katolikus – protestáns ifjúsági futballmérkőzésre, a polgármesteri kezdőrugás után három csapat mérte össze erejét, együtt szurkolhattunk gyermekeinknek, unokáinknak.

Eközben a gyülekezeti házban hitoktatói-tanári vezénylettel, vidám műveltségi vetélkedő zajlott négy kis csapat részvételével. Hálátáblánk is volt az udvaron, amelyre ki-ki felírhatta, hogy aznap miért adott hálát az Úrnak, miért mondott köszönetet.

A rendezvény befejezésekként Kis Langallik táncházban lehettünk részesei néptáncosaink kedves dalainak, táncainak. A programok idején vendéglátással kedveskedünk a nyár ízeiből, frissítőket, finom harapnivalókat, üstben főtt kukoricát kínáltunk vendégeinknek.

Ezen a szép nyári napon megtelt a templom és annak udvara. Öröm volt hallani a gyermekzsibongást, jó volt egymással és azokkal is találkozni, akik máskor ritkábban járnak felénk. Hálát adunk, hogy sokan meghallották a hívó szót, és reméljük, így lesz ez máskor is.

További közös városi – egyházi rendezvényeink:

október 1. Terményáldás

október 7. Garádi Péter előadása: Gyülekezetépítés - gyülekezetépülés

Összeállította: Szarka Éva lelkész; istvan.szarka@lutheran.hu

Utcát neveztek el Sághy Jenő lelkésről Bezin

A Győr-Moson-Sopron megyei Bezi község önkormányzata ünnepség keretében nevezte el a település egy új utcáját Sághy Jenő evangélikus lelkésről, aki az 1950-es években a legnehezebb politikai viszonyok között szolgált. Értékes gyülekezetszervező munkát végzett, ám koholt vádak alapján az 1956-os forradalom után 3 év börtönbüntetésre ítélték, amelyből 18 hónapot töltött le. A rendszerváltás után rehabilitálták, magas állami kitüntetést kapott. A börtönben használt személyes tárgyai a Terror Háza Múzeumban vannak kiállítva. Az ünnepségen Bösze Kornél polgármester kihirdette a határozatot. Ezután *Koháry Ferenc* lébenyi, korábbi bezi-enesei lelkész ismertette a Lébényben született Sághy Jenő életrajzát. *Gülch Csaba* újságíró maga és családja Sághy Jenővel kapcsolatos emlékeiről szólt. Sághy Ildikó főszerkesztő és Sághy András ny. evangélikus lelkész köszönetet mondtak az önkormányzatnak az édesapjuk emlékét megőrkítő döntésért, majd egy-egy megrendítő családi eseményt idéztek fel. A nagyszámú közönség meghatottan hallgatta egykori lelkészének megpróbáltatásokkal teli, ám végül mégis igazságtételt nyert életútját.

Koháry Ferenc

Ha nyár, akkor táborozás

A teljesség igénye nélkül is jó beszámolni arról, hogy szinte minden gyülekezetben volt nyári program a gyermekeknek. A rábcakapi egyházmegyei táboron idén 35 gyermek vett részt. A téma Isten országának keresése volt. *Vladika Zsófia* lelkésznőtől megtudtuk, hogy nagyon ötletesen az Ország-város híres ember társasjátékot is felhasználva próbálták megkeresni, hogy hol is van. Több csapatot is alkottak a gyermekekből akik még zászlót is készítettek. Mindenki nagyon jól érezte magát és jó közösség kovácsolódott össze. Egyébként 5 fiatal segítette a lelkészek munkáját.

A bezi-enesei gyülekezet egyhetes tábora Mérgesben volt a régi parókián és a kultúrházban 25 gyermek és 4 segítő részvételével. *Farkas Ervin* lelkész elmondta, hogy minden nap délelőttönként kerékpártúrákat tettek a környéki templomokhoz és nevezetességekhez. Délutánonként voltak a foglalkozások. Vendég előadót is hívtak. A legnagyobb kirándulást a péri repülőtérre tették, ahol vezetést tartottak nekik, és egy gép felszállását is láthatták. Utána még Győrságra is ellátogattak.

A ménfőcsanakai gyülekezetben idén is nagy létszámmal, 75 gyermek és 20 segítő részvételével zajlott az egyhetes napközis táborozás. Sátorakat állítottak fel, és 4 csoportban foglalkoztak a gyermekekkel. A napközbeni ellátást is a gyülekezet biztosította.

A győri gyülekezetben három tábor is volt. A Lovas tábort a Veress Péter Mezőgazdasági Szakközépiskola területén tartották 16 fővel, az Angol nyelvi tábort Révfülöpön a Péterfy Sándor Evangélikus Iskola tanárai és amerikai önkéntesek közreműködésével 25 fővel, a gyülekezeti napközis hittantábor a nádorvárosi templomban volt mintegy 50 fővel. A segítőik száma összesen 15 fő volt.

Mivel a Vasárnapi Iskolai Szövetség idén már más megyében tartott táborokat, az akkori lendületet folytatva Lébényben is újra lett napközis tábor 10 fővel, amely mindig egy rövid áhítattal kezdődött. A kreatív foglalkozásokat *Benedekné Nikl Noémi* tartotta segítőivel. A gyermekek reggelente már nagyon várták a tábor megkezdését. Mindenki szép emlékekkel tért haza.

Koháry Ferenc

Összeállította: Koháry Ferenc; ferenc.kohary@lutheran.hu

Óriás képeskönyv érkezett Kaposvárra

A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájának Gyülekezeti és Missziói Osztálya egy két méternél is magasabb „Evangélikus képeskönyv”-et készített el a reformáció 500. évfordulójának tiszteletére. A könyv hosszú várakozás után végre Kaposvárra is megérkezett!

A Művészetek Völgyét, a Szélerőrsa Országos Evangélikus Ifjúsági Találkozót, több megyeszékhelyet, valamint legutóbb Zalaegerszeget és Nagykanizsát is megjárt „Evangélikus képeskönyv” 2017. július 15-én érkezett Kaposvárra. A hatalmas daruval elhelyezett alkotás a Berzsenyi parkkal szemben található evangélikus templom tövében tekinthető meg és a Kaposvári Evangélikus Egyházközség szervezésében két héten keresztül áll Kaposvár város rendelkezésére.

Az óriás könyv ember nagyságú mérete ellenére lapozható és különlegessége, hogy szó szerint belépést nyújt a könyv mélyére. A több mint 2 méter magas és 600 kilós kötet 12 oldalon mutatja be az evangélikus egyház történetét és jelenét, valamint a reformáció országunkra gyakorolt hatását.

A könyvből többek között megismerhetjük a hazai evangélikusság múltját és jelenét, a Magyarországi Evangélikus Egyház és Luther Márton legfőbb tanításait, az evangélikus egyház missziói munkaágait és szolgálati területeit, elolvashatjuk az egyház főbb hitvallásait, végül megismerkedhetünk több neves evangélikussal. A könyv fellapozója megtudhatja, hogy nemcsak Johann Sebastian Bach, Kossuth Lajos, Petőfi Sándor, Berzsenyi Dániel vagy épp Dietrich Bonhoeffer, de napjaink jelentős európai politikusa, Angela Merkel német kancellár is az evangélikus egyház tagja.

Az óriáskönyv érdekessége, hogy teljesen összecusukható és pánttal lezárható, az oldalai pedig kerekken gördülnek és akár be is állhatunk az egyes oldalak közé. Az alkotás megtekintése teljesen ingyenes, nem szükséges más, mint pár perc szabadidő az olvasáshoz és egy kis fizikai erő, mert a lapok mozgatása ekkora méretnél már nem túl egyszerű feladat! De aki veszi a fáradságot, egy különleges élménnyel és nem mellesleg sok új információval gazdagodhat!

A képeskönyv szeptemberben Zalaistvádon tekinthető meg.

Olvasni jó! És gitározni is!

Idén már második alkalommal tartottunk olvasótábort Zalaszentgróton alsó tagozatos tanulók részére. Egy jó kis csapat gyűlt össze Tatay Sándor: Kinizsi Pál című regényének elolvasására és feldolgozására. A tábor fő célja a gyerekek olvasáshoz való szoktatása és ezen túl az etikai, bibliai oktatás.

A tábor specialitása, hogy a könyvet nem a gyerekek, hanem a felnőttek olvassák fel. Az idei aránylag rövid olvasmány lehetőséget adott a feldolgozásban való elmélyedésre, az adott történelmi kor megismerésére.

Természetesen emellett sokat játszottunk, fociztunk és kosárlabdáztunk. A szervezést támogatta a helyi általános iskola, mely a helyszínt biztosította, és melynek pedagógusai aktívan segítettek a szervezésben. A lebonyolításban pedig Szaksz Tímea tanítónő volt segítségemre. A gyerekek búcsúajándékként néhány szem búzaszemet kaptak, hogy elültetve gondozzák a tanévkezdésig.

A gitártáborra egy héttel később került sor az evangélikus gyülekezeti házban. A tanév közben gitároktatásban részesülő gyerekek mellé négy kezdő is csatlakozott. Az egész heti kitarás meghozta a gyümölcsét, hiszen a gyerekek véleménye szerint is sokkal többet tanultak, mint gondolták.

A táborok alatt nemcsak tudásunk fejlődött, hanem a megtalált közösség is élményt nyújtott.

Jövőre itt folytatjuk!

Koczor György

Összeállította: Pongrácz Máté; mate.pongracz@lutheran.hu

LUTHER MÁRTON NYOMÁBAN A FARÁDI FIATALOK

Uraiújfaluban tartották hagyományos táborukat a farádi gyülekezet fiataljai júliusban. A táborban a lutheri reformáció ötszáz éves jubileumának jegyében elsősorban Luther Márton életével ismerkedtek a résztvevők. A tábor szervezője, a gyülekezet lelkésze, Hanvay Enikő elmondta: „A közel hatvan résztvevő tanulmányozta Luther Márton Kis kátéját, bepillantást nyerhetett a reformátor életébe az újonnan készített animációs film segítségével. Ellátogattunk a sárvári gyülekezetbe, ami a lutheri reformáció magyarországi elterjedésének egyik első helyszíne volt. Láthattuk a megújult templomot, valamint a helyi múzeumban a Sylvester János készítette első teljes, magyar Újszövetség-fordítást és a nyomdát. Közöttünk szolgált Mesterházy Balázs, aki beszámolót tartott a Namíbiában rendezett Lutheránus Világszövetség

gyűléséről. A malomsoki Szivárvány gyülekezeti zenekar Jézus életét tárta elénk lelki énekek formájában.” A programot ügyességi feladatok és vetélkedők, éjszakai túra és strandolás is színesítette.

ÖSSZEFOGÁS EREDMÉNYEKÉNT FELÚJÍTOTT TEMPLOM

Noha a bronzkor óta lakott rábaközi településen élők már legkésőbb a XVI. század végétől bizonyíthatóan a lutheránus hitvallások szerint élték meg kegyességüket, Magyarkeresztúr mostani evangélikus templomát csak 1966-ban szentelték fel. A XVII. században a gyülekezet önállósága megszűnt: lelki otthonuk a vadosfai artikuláris templom lett, de mindvégig helyben is volt iskolájuk és tanítójuk. A fogyasztó közösség június 11-én, Szentháromság ünnepén adhatott hálát fél évszázados templomának teljes külső és belső megújulásáért. A helyiek – köztük a nem evangélikusok – és a községből elszármazottak széles körű összefogásával, valamint egyházmegyei keretből sikerült mindössze két év alatt elvégezni a szükséges munkálatokat: a templombelső kifestését, a nyílászárók korszerűbbre cserélését, a villamos hálózat bővítését, a teljes külső renoválást, a templom körüli tereprendezést. Külön öröme a magyarkeresztúriaknak az új keresztelőmedence, Angyán Csilla népi iparművész ajándéka.

Összeállította: Tubán József;
tubanjozsi@freemail.hu

Játsház napok Bükön

A Fülöp Dezső Evangélikus Alapítvány szervezésében július 10-16-ig mintegy 85 fővel voltunk együtt az Evangélikus Gyülekezeti Házban. A szerdai kirándulás csapata 100 fővel indult útnak Veszprém megyébe, a bakonyiszentkirályi református templomba, a cseszneki várhoz és a Sobri Kalandparkba.

Tematikus napjaink a reformáció négy alappillére épültek: Egyedül Krisztus, egyedül a kegyelem, egyedül a hit és egyedül a Szentírás. Délelőttönként a gyerekek nyelvén megszólaló áhitat, drámajátékos témafelvezetőként Luther Márton élete, majd csoportfoglalkozás következett. A délutánok sok játékkal, különleges kézműves foglalkozásokkal, sporttal teltek. Esténként a fiatalok maradtak vagy visszatértek, és a teológushallgató vezetők szervezésében játszottak, beszélgettek. Szombaton pihenőnapunk volt, amelynek végén a hűvös, szeles, esős idő ellenére mégis többen együtt voltunk a gyülekezeti házban és az udvaron. Vasárnap táborzáró istentiszteletet tartottunk, amelyre Gosztom Barbara undi ifisünk rajza alapján oltárképet festettek a fiatalok a hét témájának megfelelően.

Az Alapítványi Játsházás Napok rendezvénysorozatunk által minden évben sok család mindennapjaihoz kapcsolódunk. A program elsődleges célja alapvetően az, hogy a közösséghez tartozás élményét nyújtsuk a résztvevőknek és családjaiknak, valamint a segítőknek és a vezetőknek is. Bízunk benne, hogy az idei program is ilyen emlék marad minden résztvevő számára.

Giczi Nikolett

HIBAIGAZÍTÁS

Múlt számunkban a kissomlyói gyülekezet ünnepéről a kép mellett nem jelent meg az ünnepéről szóló tudósítás, melyet az alábbiakban közlünk. A hibáért a gyülekezettől és a cikk szerzőjétől ezúton kérünk bocsánatot.

A Helikon Kórus énekelt virágvasárnap Kissomlyón

A keszthelyi Helikon Kórus színvonalas műsorát hallgathatta meg a kissomlyói közönség vasárnap.

A reformáció ötszázadik évfordulójához kapcsolódóan kulturális pályázatot nyert a Kissomlyói Evangélikus Egyházközség, melynek keretén belül a keszthelyi Helikon Kórus látogatott el a településre.

Virágvasárnap, a délelőtti tíz órai istentiszteleten már vendégként szerepeltek a fennállásuk harmincadik évfordulóját ünneplő kórus tagjai, majd délután négy órai kezdettel ünnepi koncerttel kedveskedtek az egybegyűlteknek. A szép számú közönség Bach és Kodály kórusművei után Csorba István szerzeményét, a Jubileumi ének című kórusművet hallgathatta meg, mely a híres protestáns dal, az Erős vár a mi Istenünk alapján született. Majd Rossini, Donizetti és Verdi dallamai csendültek fel.

A koncerten közreműködött Bánhidai Tamás, a keszthelyi Festetics György Zeneiskola igazgatója, és csellótánára, aki hangszerén többek között Kodály Lírikus romancát szólaltatta meg. A tartalmas délutánt szeretetvendégség zárta a helyi evangélikus parókian.

Kostyák Borbála

Összeállította: Kőrösi Krisztina; krisztina.korosi@lutheran.hu

Templomszentelési ünnep Magyargencsen

2017. május 27-én, szombaton templomszentelési emlékünnepre várta tagjait és vendégeit Magyargencs evangélikus gyülekezete temploma fennállásának 140., valamint a templomtorony építésének 80. évfordulója alkalmából.

Az összegyűlt közösséget Bálintné Sári Judit felügyelő köszöntötte, aki megismertette a gyülekezetet a templom történetével. Az istentisztelet igehirdetési szolgálatát Ittész János nyugalmazott püspök végezte, aki Ef 2,18.20-22 alapján tett tanúságot Isten megtartó kegyelméről. A liturgiában Wagner Szilárd helyettes lelkész működött közre. Az ünnep fényét Németh Sándor kántor és a Magyargencsi Dalkör szolgálata is emelte. A gyülekezetet az ünnep alkalmából Boros Tamás polgármester és Budai Zoltán római katolikus plébános köszöntötte. Ezután a templom kertjében a közösség reformációi emlékfát ültetett, majd közös ebéddel folytatódott a program a helyi kultúrházban.

A délután folyamán Wagner Szilárd lelkész, egyházenész tartott előadást „Reformáció és zene” címmel, amely – zenehallgatással fűszerezve – bevette hallgatóit a gyülekezeti éneklés lutheránus hagyományába. Ezután a malomsoki Szivárvány zenekar koncertje következett. A zeneszámokat Weltler Gábor malomsoki lelkész magyarázatai szakították meg. A nap Wagner Szilárd lelkész úti áldásával ért véget.

Veszprémiek villámcsődülete

A veszprémi gyülekezet villámcsődületet szervezett a városközpontban. A flashmobot a lelkészek, Isó Dorottya és Isó Zoltán készítették elő, hogy a reformáció 500. évében hírül adják: létezik egy evangélikus gyülekezet a városban, amely élő közösség, tagjai lelkesen és örömmel gyűlnek össze vasárnaponként az istentiszteleteken, hétköznapiaként pedig az aktuális alkalmakon. A gyülekezet megmutatta magát: az egyedülálló júliusi program keretében közel százan énekelték az evangélikusok himnuszát, az Erős vár a mi Istenünk kezdetű Luther-ének négy versszakát.

Az evangélikusokhoz csatlakoztak Veszprém Város Vegyeskarának és a Gizella Nőikarnak a tagjai valamint a Gárdonyi Zoltán Ifjúsági Kamarazenekar, Demel Eszter vezetésével. A flashmob ötletgazdája és megvalósítója Krámer György, a Pannon Várszínház koreográfusa volt, aki pontosan megtervezte a rövid előadást. Az ének első versszakát egy kisdíák, Farsang Máté kezdte énekelni egy asztalra felpattanva, hozzá kapcsolódott Trócsányi Gergő, a Hollywoodoo együttes énekese, majd a Gárdonyi zenekar folytatta. Az második versszakot a hölgyek, a harmadikat a férfiak énekelték, a negyediknél pedig már együtt zengte mindenki: „Mienk a menny örökre!”

Az Óváros téri „Rozé, rizling és jazz napok” résztvevői meglepetéssel, nagy tapssal fogadták a flashmobot.

A kereszt közösségformáló ereje

Idén is rögvést a tanév végét követően hívta szokásos nyári táborába a fiatalokat a malomsoki és a rábaszentandrás evangélikus gyülekezet. A lebonyolításban sokak mellett ezúttal is a Kmety György Evangélikus Általános Iskola és Óvoda tantestülete segített. Szükség is volt mindenkire, hiszen a tábor története során először lépte át a 140-et a 14 különböző településről jelentkező gyermekek száma, akik 5 nap alatt 5 különböző helyszínen, változatos programokon vehettek részt, amelyek között sárvári strandolás, lovaglás, sport, és idén először kenuzás is szerepelt.

A jubileumi év apropóján a lutheri reformáció örök érvényű tanításaival ismertették meg a lelkészek a fiatalokat. Minden nap a megfeszített Krisztus állt a középpontban. A kereszt által a jelenlévők egészen közel kerültek a minket féltőn szerető Istenhez és egymáshoz egyaránt. Sokan fogalmazták meg az igényt, hogy ne csak évente, hanem év közben is találkozhasson egymással akár egy csendesnap vagy épp egy csendes hétvége alkalmával ez a remek közösség.

Összeállította: Weltler Gábor; gabor.weltler@lutheran.hu

Az ünnepi év kapcsán gyűjteményi szakembereket kértünk meg, hogy egy kedves tárgyukon keresztül valljanak a reformációhoz való kötődésükről.

A reformáció számomra nem egy-egy eseményhez vagy személyhez, dologhoz köthető, hanem inkább egy jelenség, s egy magatartásforma, amely egyházi, világi dolgokban egyaránt megnyilvánulhat, s az újítani, jobbítani akarás, a változás, az újjáalakítás szinonimája. Ez persze nem tudományos, hanem nagyon is szubjektív „meghatározás”. Egy olyan viszonyulás ez számomra, amikor valaki egy darabig érleli magában, hogy változtatni vagy éppen megoldani kellene egy problémát, aztán amikor már elég sok energia, szándék és ötlet gyűlt fel benne, szinte maga se tudja, hogyan, egyszer csak elindul. Levéltáros, történész, kutató vagyok, olyan ember, akinek a hivatali, sok adminisztratív és szervező munka mellett az ad további lendületet, ha kutathat, írhat, ez ad feltöltődést egyéb munkaterületek ellátásához. Az évfordulóra készülve is olyan tevékenységek jellemzik a mindennapjaimat, amelyekben ez van benne, de mindegyiknek a gyökere úgy érzem, hogy ez az újító, jobbító szándék.

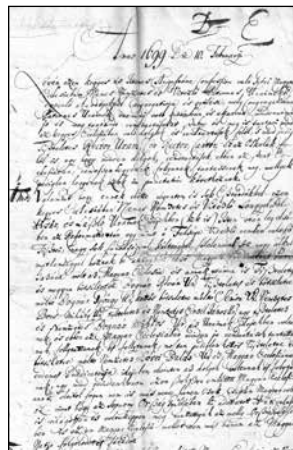
Amikor olyan személyek nyomába léphetünk a kutatás során, akikről olvastunk, akiknek az életútját vizsgáljuk, egészen különös érzés. Kis időbeli elcsúszással, de ugyanott állunk, oda lépünk, ahol ő járt, látjuk a tájat, amit látott, felmegyünk azon a lépcsőn, amelyen ő, de ez inkább csak a hangulati oldala a dolognak. Ennél sokkal fontosabb, hogy valóban van olyan nyom, ami kézzelfogható, amit tanulmányozhatunk, amelyből többet tudhatunk meg a történelem egy-egy szeletéről, hiszen a levéltárban még azt a levelet is megérintjük, amit e személyek évszázadokkal korábban küldtek egymásnak, de ami ennél fontosabb, el is olvashatjuk. A tér és az idő ugyan nincs összhangban ekkor, de még így is időutazás egy-egy kutatás. Ehhez tudnám hasonlítani azt is, amikor átéljük: tanultunk bizonyos dolgokat az iskolában, a tankönyvek összefoglalják e tudnivalókat, de csak tanultunk róla, soha nem láttuk, nem voltunk tanúi, még csak az elemeit sem tapasztaltuk meg, csak elhittük, hogy úgy van, ahogy leírták számunkra, pedig ezeknek a folyamatoknak, eseményeknek vannak valós nyomaik, amelyek benne rejlenek az iratokban, s ezt mi magunk is láthatjuk, sőt ennél több, értelmezhetjük is; mindenféle közvetítő nélkül.

A reformáció nagyon sok újat hozott a gondolkodásban,

a kultúrában. Az anyanyelvűség, az oktatás, a tömeges könyvnyomtatás: más korszak, más korszak. Számomra ez azt is jelenti, hogy mindig lehet új dolgokat kitalálni, vagy új módon dolgozni, s ha kitart ebben az ember, sikerrel is járhatnak az erőfeszítései. Ezt a hétköznapijaimban is megtapasztalom. 2014 óta dolgozunk egy néhány fős csapattal az evangélikus anyakönyvek digitalizálásán, hamarosan befejeződik e munka, kutatható az Őskereső adatbázis.

Munkahelyemen pedig, a Magyar Nemzeti Levéltárban már 2015 óta a levéltár reformációs projektjével foglalkozunk. Célunk, hogy modern eszközökkel – digitalizálással, adatbázisokkal – nagyságrendekkel több dokumentumot adjunk át a kutatóknak, akik így – közvetítők nélkül – találhatnak egyre több, a protestantizmus történetéhez kapcsolódó iratot, s azok digitális képét is tanulmányozhatják. Új adatokat, így új kutatási eredményeket is remélhetünk ettől, többen és jobban megismerhetik a múltat, közösségük, egyházuk, vagy éppen családjuk történetét. Mi is átélnéjük, hogy az ötszáz éves évforduló után a levéltári iratok vagy éppen az evangélikus anyakönyvek kutatásában már semmi nem lesz olyan, mint korábban; többek számára lesz nyitott a virtuális levéltár. Több éve zajló munka mindkettő, nagyon sok és sokféle emberrel, sok bonyolult kérdéssel találkozunk, sok megoldandó feladattal. Nem mindig könnyű sem kitartani, sem megfelelő döntést hozni, és nagyon következetesen, pontosan kell végezni a vállalt munkát. Ezekben a pillanatokban külön értelmet nyert számomra Luther személye és gyakran idézett mondása – Itt állok, másként nem tehetek –; valóban létező dolog, hogy az ember dolgozik, halad, kitart és egy idő után már nem ő csinálja, hanem más, nálánál nagyobb erő. De ez már egy olyan szelete az életnek, amelyről nehezen írok.

Kovács Eleonóra, Budapest

Mi tesz minket lutheránussá? Valószínűleg ahányan vagyunk, annyiféle választ tudnánk megfogalmazni. Én a magam részéről – talán szakmai ártalomból kifolyólag is – az örökség fogalmából indulnék ki. Természetesen nem szűken értelmezett jogi fogalomként közelítve az örökséget, hanem annak napjainkra egyre népszerűbbé váló kulturális antropológiai vetületére utalva.

Minden közösség definiálja magát, s ezt térhez és időhöz kötötte teszi. Mindazok az elemek, melyeket adott helyzetben meghatározónak és elégségesnek ítélünk önmagunk leírására, sajátos örökségünket képezik. Mintegy az adott közösség egyedi azonosítójául szolgálnak. Ilyen értelemben egyfelől az örökség megköt és másoktól elkülönít, ugyanakkor egyúttal kapcsolatot teremt múlt és jelen között.

A magyarországi evangélikusság kezdettől fogva tudatosan nagy hangsúlyt helyezett a helyi közösségek önállóságára, erejére. Így a gyülekezet az a szintér, ahol talán leginkább tetten érhetőek azok az elemek, melyek segítenek megérteni, mi is tesz minket magyar lutheránussá. Sok esetben ezek az elemek nem is öltönek tárgyasult formát. Sokkal inkább hagyományokban, szokásokban, rítusokban ragadhatóak meg. Ám más esetekben tárgyi emlékei is tetten érhetőek.

A Győri Evangélikus Egyházközség legrégebb fennmaradt gyülekezeti rendtartása 1699-ben keletkezett, mely a mai napig megőrződött a gyülekezet gyűjteményében. Olvasása nem pusztán egyfajta érdekes időutazás. Sokkal inkább izgalmas és tanulságos rácsodálkozás arra, hogy mi minden változott meg az évszázadok során a részleteket illetően, de maradt változatlan a szellemiséget tekintve. Egy örökséget féltve őrző közösség hitvallása ez azokról az értékekről, melyeket fontosnak tekintettek, s melyek ezáltal alakot kölcsönöztek fennállásuk, közösségi összetartozásuk lényegének.

Hangsúlyozták a Szentírás hű és helyes értelmezésének fontosságát. Az evangélium örömmüzenetének mindenkor buzgó terjesztésére szólítottak fel. Kiemelték az erkölcsös életvitel folytatásának követelményét. Előterbe állították az ifjúság lutheri szellemű nevelésének ügyét. Emellett lényegesnek tekintették annak újból és újból történő kifejezésre juttatását, hogy az „Augustana Confession való győri Ecclesia” magyar gyülekezet. Tették ezt annak ellenére, hogy a hívek jelentős hányadát német anyanyelvűek alkották. Ez utóbbi sajtóság különösen figyelemreméltó, hiszen lévén még nem érkezett el a nemzetállamok korszaka, a kijelentés egyáltalán nem banális.

Egy több mint 300 esztendő rendtartás által megfogalmazott gondolatok ezek, melyeket az emlékezet semmilyen formában sem őrzött meg az évszázadok folyamán. Szerencsés módon a forrás fennmaradt, ám ennek hiányában semmit sem tudnánk erről a dokumentumról. Éppen ezért annyira figyelemre méltó, hogy mai győri evangélikusként hasonló következtetésekre jutnánk. Valószínűleg nekünk is eszünkbe jutna – persze egyebek mellett – az ifjúság lutheri szellemű nevelésének fontossága, a Szentírás helyes értelmezésének és tanulmányozásának szükségessége vagy éppen az evangéliumi üzenet terjesztésének hangsúlyos volta.

Ezt jelenti-e lutheránusnak lenni? A teológiai ismeretekkel gazdagon felvértezett olvasó valószínűleg csak mosolyogna ezen. Ám a 17. század végén éppúgy, mint a 21. század elején a laikus hívő valószínűleg hasonló gondolatok jegyében definiálná evangélikus gyülekezeti közössége lényegét. Ezzel akaratlanul is kifejezésre juttatva az élő tradíció valóságosságát, mely jelent a múlttal összeköt.

Világi Dávid, Győr

A Soproni Evangélikus Múzeumban eredetiben látható I. Lipót oklevele, melyben 1674. február 28-án elvette a többségében evangélikus soproniaktól iskoláikat és a katolikusokkal közösen használt templomaikat. Az ítélet azonban kedvezményeket is tartalmazott: mivel Pozsonynak már nem volt evangélikus lelkésze, így csak a Bécshez közeli Sopronban lehetett biztosítani a vallásgyakorlatot a birodalmi fővárosban állomásozó evangélikus diplomaták számára. A város két prédikátort választhatott, akik az uralkodók követeinek, tanácsosainak és más evangélikusoknak vallásgyakorlatot biztosítottak. A rendelet Eggenberg hercegné házában udvari papot és istentiszteletet is engedélyezett. A Hohenzollern-házból származó és ezzel a porosz uralkodócsaláddal rokoni kapcsolatot ápoló Anna Maria von Brandenburg-Bayreuth hercegnő Johann Anton Eggenberg osztrák főmarsall özvegye volt. Miután a hercegnő vallásgyakorlását Grazban megnehezítették, 1671-ben a már korábbi látogatások alkalmával megkedvelt Sopronba költözött.

A rendelet után új alapokon indult meg a városban a hitélet. 1674. február 28-án, egy szerdai napon vesztették el az evangélikusok a templomokat, és március 2-án pénteken már éltek is a magánházakban biztosított szabadságjogokkal. A lelkészek átmenetileg a Fő téren álló Lackner-házban, más néven Generális házból prédikáltak az imaház felépültéig. A fából készült, egyszerű imaház május 13-ára épült fel a Templom utcában, ahol igen szegényes körülmények között vehettek részt az istentiszteleten a soproniak és az ide látogató külföldi nemesek. A másik istentiszteleti hely Eggenberg hercegné háza volt, ahol a rendeletnek megfelelően, az udvari közsöszékről hirdettek ígét. Már az imaház elkészülte előtt, március közepén alkalmazta a hercegnő Lang Mátyást udvari lelkészként. Lang első beszédét április 1-jén tartotta

azoknak a híveknek, akik már nem fértek el a Lackner-házban. Mivel az istentiszteleteket esőben is megtartották, a hívők gyakran megáztak, így ők a katolikusok gúnyos megjegyzései között mentek haza, ezért kapták a soproni evangélikusok az „ázott” jelzőt. Az imaház az 1676-os, a belváros nagy részén pusztító hatalmas tűzvészben leégett, viszont – többek között külföldi – adományokból hamarosan újjáépítették. A tűzvész után nagy

sietséggel építették újjá immár barokk stílusban a belváros házait is. A sietség indokolt volt, mert öt évvel később a városban tartották az 1681-es országgyűlést, ami a protestánsok helyzetében országosan javulást hozott. A francia és a magyar politikai helyzet I. Lipótot engedmények megtételére kényszerítette. Az országgyűlés által elfogadott törvények legfontosabb rendelkezései szerint az elűzött lelkészek és tanítók Magyarországon ismét hivatalba léphettek, az ország észak-nyugati részén 24 települést, artikuláris helyet jelöltek ki, ahol a protestánsok templomot építhettek.

A soproni evangélikusok gúnyneve egy olyan időszakban született, amikor országszerte megnehezítették a szabad vallásgyakorlást. Ez az oklevél elsősorban elvett, mégis adott is, megadta a lehetőségét annak, hogy Sopronban egy erős gyülekezet maradhasson fenn. A város a „gyászévtized” során sokak számára egy olyan hely volt, ahol a vallást szabadon lehetett gyakorolni. Ezt jelentette őseim számára is: anyai ágon egy régi soproni evangélikus családból származom. Bár családom ekkor még nem élt a városban, őseim „csak” a 18. század közepén a vallási üldözések elől érkeztek német nyelvterületről Sopronba, számukra a város egy új hazát és vallási menedéket is jelentett.

Krisch András, Sopron

Összeállította: Koczor György, gyorgy.koczor@lutheran.hu

„Kegyelem és szabadság elválaszthatatlanul összetartoznak” Interjú Martin Jungéval, a Lutheránus Világszövetség főtitkárával

– Főtitkár Úr, Önnek ugyanaz a keresztnéve, mint Luther Mártonnak. Jelent ez az Ön számára valamifajta személyes kötődést a reformátorhoz? Mi az, ami az Ön számára különösen fontos Luther gondolatai közül?

Az, hogy ugyanaz a keresztnévünk, pusztán véletlen. A szüleim nem Luther Márton miatt adták nekem ezt a nevet.

Oldalakon keresztül tudnám viszont sorolni mindazt, amit Luther gondolatai közül különösen fontosnak tartok. Még nehezebbnek találom, hogy ezek között a dolgok között valamiféle fontossági sorrendet állítsak fel. Fontos számomra a reformátor teológiájának Krisztusra való irányultsága, hogy Krisztus helyezze a középpontba. Azután a Szentírás jelentősége, amelyet ebből a középpontból (Krisztusból) kiindulva kell olvasni. Fontosnak tartom az emberképét is: Lu-

ther – elkerülve az önmagasztalást vagy az önmegaláztatást – azt hangsúlyozza, hogy emberként az „egyszerre igaz és bűnös” feszültségében mozgunk. Értékelem továbbá a két birodalom teológiáját, amely alapot ad az egyház nyilvános tanúságtételének anélkül, hogy kiszolgáltatná a pártpolitikai céloknak. Azután ott van még Luther szabadságértelmezése: a szabadságról, amely a felebarát szolgálatához kötődik. Vagy a gondolata minden hívő papságáról... A végtelenségig folytathatnám a listát!

– A reformáció ötszázadik jubileumára az LVSz a következő mottót választotta: „Isten kegyelméből szabadon” („Liberated by God's Grace”). Miért pont ezt a témát választották, és mi ennek a jelentősége?

A mottó a lutheri teológia központi mondanivalóját ragadja meg, amely

szerint Isten kegyelme által mi, emberek ajándékba kapjuk az új életet és a szabadságot ahhoz, hogy belevágjunk ebbe az új életbe. Nem az hoz számunkra megváltást, amit mi teszünk, vagy amilyenek mi vagyunk, hanem az, aki az Isten, és amit Ő Fiában, Jézus Krisztusban tesz értünk! Ennek a felismerése nem a szolgáshoz vezet, amelytől már Pál apostol is óvott, hanem a szabadság terébe helyez minket, amelyért persze viselnünk kell a felelősséget. Kegyelem és szabadság elválaszthatatlanul összetartoznak.

– Az LVSz idei világgyűlésének, amelyet Namíbiában tartottak, ugyanaz a gondolat volt a mottója. Ön szerint mi a legfontosabb eredmény, amelyet a nagygyűlésen sikerült elérni?

Személyesen nagyon hálás vagyok azért, hogy az egyházak sikeresnek

értékelték a nagygyűlést. Hiszen ez a lényeg: hogy a 145 LVSz-tagegyház a közös tanácskozást építőnek és előretérítőnek érzékeli. Több csúcspontja is volt az eseménynek: összességében az istentiszteleti élet, azután természetesen a vasárnapi reformációi megemlékezés, amelyet egy stadionban ünnepeltünk, tízezer fős részvétellel. Az LVSz közössége megerősödött abban, hogy továbbra is részesei vagyunk Isten missziói munkájának. A reformatori üzenet ereje újra felragyogott, és egyértelművé vált számunkra, hogy az ötszáz év nem a végpontot, hanem csupán egy mérföldkövet jelez az evangélikus egyházak világszerte folytatódó tanúságtételében. Hangsúlyozódott az ifjúság részvételének jelentősége, és az egyházak felismerték azt a potenciált, amely a fiataloknak az egyházi életbe való bevonásában rejlik – beleértve a döntéshozó grémiumokat is. Éppígy felismerték a nők jelenlétének fontosságát is, különösen a lelkeszi hivatásban, amely az LVSz-tagegyházak számára továbbra is jelentőséggel bír.

– Az LVSz fontos lépéseket tett abba az irányba, hogy lehetővé váljon a reformációi emlékvé ökömenikus megünneplése (például ökömenikus istentiszteletet tartottak Lundban, illetve kiadták „A szembenállástól a közösségig” című iratot). Miért tartja Ön fontosnak, hogy a reformációról való megemlékezésbe bevonjuk a római katolikus egyházat?

A reformációnak nem az volt a célja, hogy külön egyházat hívjon létre, hanem hogy az egyházban tapasztalt visszasságokat helyreállítsa, és az egyházi életet megújítsa. Végül mégis két egyház jött létre, melyek történelme részben az erőszak, az üldözés és a diszkrimináció fejezeteiből áll. Az utóbbi ötven évben zajló ökömenikus párbeszéd során helyreállt a bizalom, néhány félreértést is sikerült tisztázni, illetve több olyan kérdéssel kapcsolatban egyetértésre jutottunk, amelyek ez idáig elválasztottak minket. Természetesen továbbra is léteznek közöttünk olyan különbségek, amelyeket nem lehet egyszerűen ignorálni, hanem amelyek megértésén és feldolgozásán tovább kell dolgoznunk. „A szembenállástól a közösségig” azt a pillanatot jeleníti meg, amelyben épp most vagyunk: szabadabbá akarjuk (és tudjuk) tenni magunkat a múlt konfliktusaitól, hogy

afelé a jövő felé mozduljunk, amelyre Isten hívja az Ő egyházát. A tény, hogy a katolikus egyház ma pozitívan említi azokat az ajándékokat, amelyeket a reformáció hozott az egyháznak, egy bátorító jelzés. Az, hogy ezt az evangélikusokkal együtt, egy közös emlékünepség keretében tették, aláhúzza annak a fordulópontnak a jelentőségét, amely előtt állunk.

– Az LVSz elindított egy teológiai párbeszédet az evangélikusok és a pünkösdi mozgalom képviselői között is.

Ez a dialógus még nagyon a kezdetén tart, és korai még arról beszélni, mit tanulhatunk belőle. Azt remélem, hogy mélyebb megértésre jutunk a keresztyén egyszisztenciának egy olyan kifejezési formájával kapcsolatban, amely időközben nagyon elterjedté vált, és

menekülteket védelmezni kell. Ezeket a kijelentéseket nem kell magyarázni, önmagukért beszélnek. Az azokban kifejezett erkölcsi alapelv, amelyet egyébként más vallások is osztanak, bekerült azokba az egyezményekben, amelyhez az államközösség elkötelezte magát: ilyen például a Genfi Egyezmény, amely néhány évtizeddel ezelőtt menekülő magyarok százazreit védte meg. Egyáltalán nem látom okát annak, hogy a jelenkorban ezeket az eszközöket meggyengítsük. Sokkal inkább az az idők parancsa, hogy a nemzetközi államközösség együttműködjön, azért, hogy ezekkel az eszközökkel a nagy számban védelmet kereső emberek számára ténylegesen védelmet biztosítson. Ugyanakkor az is egyértelművé vált, hogy a kiváltó okok hatékony kezelése nélkül a menekülők száma csak

nemcsak az evangélikus egyházakon kívül, hanem időnként azokon belül is megtalálható. Ezenkívül azt is remélem, hogy ezzel eleget teszünk Jézus Krisztus (főpapi) imádságának, aki azt akarja, hogy egyek legyünk, hogy a világ higgyen Őbenne.

– Az Európában élő gyülekezetek számára (így Magyarországon is) kényes kérdést jelent ma, hogyan viszonyuljanak a menekültekhez. Van tanácsa számukra?

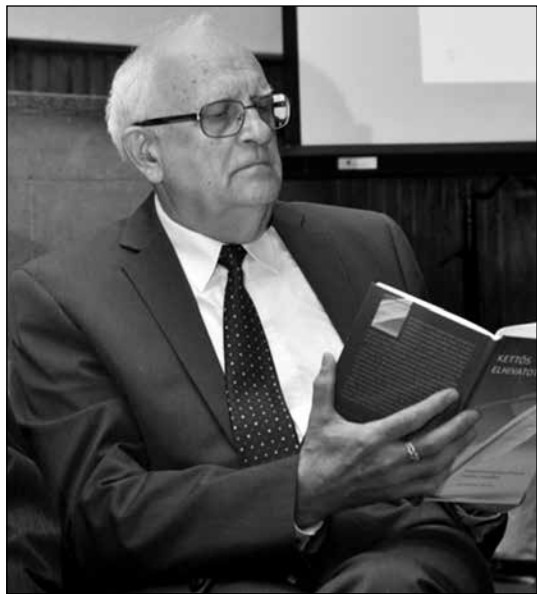
Tisztában vagyok a helyzet összetettségével, és betekintést nyertem abba is, milyen ellentmondásosan zajlik a vita erről a témáról Magyarországon. Mégis, a bibliai kijelentéseket félreérthetetlennek tartom (5Móz 10,18-19, Mt 25.): a

növekedni fog. Ide tartoznak a megoldatlan konfliktusok, amelyeket a nyereségre törekvő fegyverüzelmek még tovább szítanak, de az egyre inkább elhatalmasodó egyenlőtlenség és a klímaváltozás hatásai is. Csak egy dolog segíthet itt is: az együttműködés. Anynyira óriásiak a kihívások, hogy egyetlen állam sem tudja őket saját maga, egyedül megoldani. Az egyénieskedés nem használ: eddig még nem volt olyan fal, amely az embereknek az élet, szabadság és méltóság iránti szomjúságát végül megállította volna. Ezzel kapcsolatban is megvannak Magyarországnak a maga tapasztalatai.

Összeállította:
AM

Élethivatása a kutatás

Eleink munkásságának megismerése és tisztelete a feladatunk, véli Dr. Jáni János, a Somogy-Zalai Evangélikus Egyházmegye gyűjteményi felelőse.

Dr. Jáni János 1939-ben született Nagykanizsán, gyermekéveit Szepetneken töltötte. Aktív munkálkodása a magyar olajiparhoz, s annak hajdani dunántúli központjához, Gellénházához köti. Geológiával, iparjogvédelemmel, minőségbiztosítással foglalkozott.

– Ma már azon kevesek egyike vagyok, akik a munkaviszonyban töltött éveik közül több mint négy évtizedet dolgozott a Nagylengyeli Olajmező gellénházi telephelyén. Ennek a hosszúnak tűnő időnek közel egyharmadát a repedésekkel átjárt, üreges, kavernás, kvarckristályoktól és piritszemcséktől csillogó mészkövek és likacsos dolomitok vállatására fordíthattam kiváló szakemberek és lelkes munkatársak körében – mondja.

A kutatás és a rendszerezés élethivatása volt. Nem véletlen, hogy nyugdíjasként szívesen vállalta több kötet írását, szerkesztését.

Az 1990-es évek elején zalaegerszegi presbiter, a '90-es évek végén az egyházmegye gyűjteményi felelőse, később az országos gyűjteményi tanács tagja, majd a zalaegerszegi evangélikus alapítvány kuratóriumának elnöke lett.

Az egyházmegye presbitériuma kezdeményezte a Somogy-Zalai Egyházmegye és gyülekezetei történetének megírását. A gyülekezetektől kapott

források és levéltári anyagok felhasználásával megírta a könyvet, 4000 példányban jelent meg, az első kiadás után újra kellett nyomtatni. Az egyházkerület kötetében ő írta a Somogy-Zalai Egyházmegye történetét, de más megyék gyülekezeteivel is foglalkozott, 105 történetét nézte át, szerkesztette. Megjelent egy könyv Payr Sándor emlékére, ő a Payr Sándor nyomában Pusztavámon című részt írta, a Kapernaum című kiadványban hasonlót, Payr Sándor nyomában Zala megyében címmel. Belemélyedt Payr életútjába; a kutatás lételeme, vallja.

A Kettős elhivatottsággal című kötet hét somogy-zalai lelkész költészetéből ad bemutatót, antológia jelleggel. Úgy érezte, össze kell gyűjteni a verseiket és büszkélkedni velük. Így szerkesztette a könyvbe Sántha Károlyt, Kutas Kálmánt, Jakus Imrét, Sümegi Istvánt, Sárkány Andrást, Deméné Smidéliusz Katalint és Fabiny Tamást. Az olvasó nemcsak a verseiket ismerheti meg, egy hosszabb életrajzból az életüket is. Sántha Károly (1840-1928) születésének 175. évfordulójára készült el a róla szóló kötet, dr. Jáni János Sántha Károly költészete mai szemmel címmel írta meg dolgozatát. Három hónapos, csodálatos munka volt, mondja. Úgy érezte, az általa megfogalmazott gondolatok akkor lesznek hitelesek, ha másokat is felkér, hogy írjanak értékeléseket Sántha Károlyról.

– Ezeknek az embereknek meg kellett ismerniük Sánthát. Ez a célom, a miszsió. Hogy eljusson az emberekhez az, ami nem kerülhetett eléjük, erősítem vagy felébresszem az evangélikus identitástudatot. Eleink munkásságának megismerése és tisztelete a feladatunk.

Számtalan cikke jelent meg az Evangélikus Életben, a Kapernaumban, a Reformátusok Lapjában, különböző felekezeti lapokban. Szinte nincs olyan év, hogy ne foglalkozott volna valamilyen módon egyházunk múltjával, a legfontosabb egyháztörténeti ada-

tok közreadásával. Tavaly tavasszal felkérték, hogy Szepetnek állandó kiállításához az evangélikus felekezet, valamint a német nemzetiség részéről – hiszen német az eredete – vegyen részt a munkában. Az oda elküldött anyag része lett annak a munkának, amit télen kezdett el: Cserepek a gyökek között címmel ír múltidézőt. A gyerekkorától kezdve ifjúkoráig próbálja összegyűjteni azokat az emlékeket, melyeknek meg kell maradniuk a családja és környezete számára. Emlékképeket idéz, gyerekkora játékeit, kutyájakat, az utolsó gépi cséplést az udvarukban, kisiskolás élményeit, az olaj illatát. Az íráskor egy részét már publikálja a közösségi oldalon.

– Lelkiismeret-furdalásom volt, hogy még nem foglalkoztam a családtörténetemmel. Megírtam sok ember elbeszélését, nekrológokat, de a családommal még nem foglalkoztam. Az a célom, hogy az embereken keresztül bemutassam azt a társadalmat, melyben gyerekkoromban éltem.

Családjáról kérdezem. Felesége tanár, két gyermekük van. Fiuk Hévízen él, tanári képesítést szerzett, most vállalkozó, lányuk Móron él, tanár. Fiatalabb unokájuk most érettségizett, az idősebbet nyáron avatták orvosá.

Dr. Jáni János egy, a Zala Megyei Levéltár által a reformáció 500. évfordulója alkalmából szervezett októberi tudományos konferencia előadására készül. Kiemelkedő evangélikus lelkészek Zala megyében a 19-20. században címmel szólal fel. Szintén a jubileumra készül az a városi kiadvány, melyben Zalaegerszeg evangélikus és református gyülekezeteinek története kap helyet, ő az előbbi írja.

Feleségével kétlaki életet élnek, novembertől márciusig Móron laknak, ahol a gyülekezet másodfelügyelője volt. Isten csodálatos kegyelmének tartja, hogy elindítja és részese lehetett annak a munkának, amelynek során a móri imaház belső tere kibővült, megújult, szent helyhez méltóvá, templommá vált.

Balla Emőke

Kedves kisebb és nagyobb Olvasóim! „Minden fát a gyümölcséről lehet megismerni” (Lk 6,44)

Luther Mártonnak tulajdonítják a mondást: „Ha tudnám, hogy Jézus holnap visszajön, ma még elültetnék egy almát.” Különleges és elgondolkodtató ez a mondás. Miért tenne a Reformátor ilyen „hiábavaló” dolgot? Ebben a kijelentésben azonban derülátása (optimizmusa) mutatkozik meg. Azzal, amit tesz, nemcsak a mánál, de a holnapnál is tovább lát.

Miért ültet az ember fát? Azért, hogy legyenek a kertjében gyümölcsfák, sorfák az utcán, az utak mellett. Emlékfákat is ültetünk, például 500 fát a reformáció 500. évfordulója alkalmával. Régen szokás volt sokfelé a templomok felépítésének befejeztével hársfákat ültetni. Ha ilyeneket látunk, ezek többnyire egyidősek magával az Isten házával. Telepítenek erdőket is...

Sokféle haszna van a fának. Kellemessé teszi a környezetet, tisztítja a levegőt, felhasználják építkezésnél. Templomot is építettek fából. A nemeskéri evangélikus templom is ebből épült 1732-ben. A fa tüzelő volt régebben; bútoralapanyag is. Nekünk, azonban leginkább, mint gyümölcsfa kedves: az alma (amiről a Luther-mondás is szól), körte, barack, cseresznye és még sokféle.

Természetesen minden fa a neki megfelelő gyümölcsöt termi. Almáról alma, cseresznyéről véletlenül sem makk! A fa a benne levő tulajdonságából hozza elő a termést. Láttam öreg, girbe-gurba barackfát, még odvas is volt, de roskadásig csüngtek ágain a pompás gyümölcsök.

A Bibliában is sok szó esik fákról. Az Édenkertben a „Jó és rossz tudásának” fájáról, ami szemre igen kíváncsú gyümölcsöt mutatott. Noé bárkája gófer fából készült. Ez egy ciprusféle, az akáchoz hasonló fa. Salamon király a templom építéséhez a Libanonról hozatta a cédrusfenyőket. Jé-

zus nagycsütörtök éjszakáját az Olajfák hegyén töltötte. Az Újszövetségben többször olvashatunk fügefáról.

Jézus példaként mondta el azt a történetet, hogy egy gazda a szőlőjében fügefát ültetett. De, bizony évről évre hiába keresett rajta gyümölcsöt, nem talált. Ki is adta a parancsot a vincellérnek, hogy vágja ki, mert hiába foglalja el a földet. Ő azonban sajnálta a fát, és kérte urát mondván: „különleges gondozásban” részesíti, hátha akkor teremni fog. Addig legyen türelemmel. (Lk 13,6-8-ban olvasható ez.)

Ebben a példázatban a fügefafa (=gyümölcsfa) mi vagyunk. A fa ültetője Isten. Őtőle kaptuk az életünket. Mint egy termő fa, életünk is mutatja, van-e rajta jó gyümölcs. Valamilyent minden fa terem, de nem biztos, hogy az jó.

A lányomék házuk felépítése után az épület mellett kertet alakítottak ki. Ültettek körtefát, diót, szilvát, málnát, epret meg egy őszibarackot is. Évről évre örömmel látták, hogyan nőnek, terebélyesednek és virágoznak. Az őszibarack különösen érdekes és szép volt. Rügyeiből bordó piros levélkék bújtak elő, ágai pedig csodaszép, pompás, nagy rózsaszínű virágokkal voltak teli. Valóságos „koszorúslány” volt! Az elvirágzás után megjelentek rajta az apró, zöld kis barackok. Míg azonban a körtefán nőttek, gömbölyödtek, idővel sárgultak a körtek, a szilvafán is incselkedtek a hamvaskék, édes gyümölcsök, a barackfán apró, méregzöld, szöszmösös kis gombócok maradtak a termések. Mind kesernyős, kemény, ehetetlen volt. Kiderült, hogy ez a fa a gyönyörű virágaival és bordó leveleivel csupán „díszbarack”. Nagyra nőtt, elárnyékolta a mellette lévő növényeket. Csak a külseje volt szép, jó gyümölcsöt nem tudott teremni. Ez volt a természet.

A terméketlen fügefáról szóló példázatban a vincellér, maga Jézus „különleges módon” bánik a fával, hogy teremjen. Mégpedig jó termést hozzon! Ő az, Aki meg tudja változtatni belső tulajdonságainkat. Nélküle a rossz jön elő belőlünk. A Bibliában találunk felsorolást a „rossz gyümölcsökről”. Ilyenek a harag, irigység, csúnya beszéd, önzés, hazugság, türelmetlenség, egymás ingerlése, másokról rossz mondás. Ugye, egyik-másik bennünk is megvan? „Jó gyümölcsöket” is sorol fel az Újszövetség: szeretet, öröm, békesség szívesség, jóság, türelem, lemondás... De jó lenne, ha csupa ilyenekkel lenne tele életünk fája!

Ki lehetne cserélni a rosszakat jó gyümölcsökre? A magunk erejéből, saját elhatározásra bizony nem sikerül! Csak Jézus – mint a vincellér a példázatban – képes a mi rossz tulajdonságainkat kicserélni, átalakítani, újjá tenni, hogy ezután „jó gyümölcsök” legyenek láthatók az életünkben.

Most, a „gyümölcsös évszakban” azt kívánom, ha finom, érett almát, barackot, vagy szőlőt esztek, jusson eszetekbe: életem fáján találni-e jó gyümölcsöt?! Ha pedig elfogna a szomorúság, hogy már megint a rossz jött elő, biztatlak és bátorítalak benneteket. Jézus most is, mindegyitek szívében végzi azt a munkát, hogy jó gyümölcsöt termő fa lehessetek! Kérjétek Őt, meghallgat és segít!

Asbóth Lászlóné

Tisztelt Lelkész Úr! Kedves Jóska!

Érdeklődéssel olvastam a legújabb Dunántúli Harangszó (2017. tavaszinak nevezett nyári szám) 18. oldalán megjelenő REFORMÁCIÓI MÍTOSZOK: PRAKTIKUS MUNKAMEGOSZTÁS VAGY SZENT SZOLGÁLAT cím alatt megjelent cikket.

Fontos kérdést vetettél fel, aminek nagy részében természetesen közös nevezőn vagyunk, de vissza kell jeleznem, hogy sajnos Te magad is belecsúsztal a mítoszképzés veszélyes csapdájába.

Cikkedben említéd, hogy még egyháztörténeti művekben is egyszerűen prédikátornak nevezték a lelkészeket, (innen szó szerint idézlek) „*mintha ezzel is azt jeleznék, hogy egyházunkban nincs létjogosultsága minden más egyházi szolgálatnál fontosabb, attól minőségileg megkülönböztetendő lelkési hivatásnak. Segíti ezt a vélekedést az is, hogy papjaink a XVIII. századra elhagyták a liturgikus öltözetet, és tanítói köntösben – az úgynevezett Luther-kabátban – végezték szolgálatukat.*” ... „*A legszomorúbb pedig az, hogy ennek a félresiklott vélekedésnek a forrását előszeretettel jelölik meg Luther személyében*”.

Az első megjegyzésem: a lelkési szolgálat értékét és rangját nem a liturgikus öltözet formai elemei adják. Nem véletlen, hogy a liturgikus viseletekre vonatkozóan nincs semmi konkrét előírás a hitvallási iratainkban. Történelmünk során a magyarországi evangélikus lelkészek szolgálata semmivel sem volt kevesebb, és ma sem kevesebb ha Luther-kabátban végzik, mintha fehér albában, vagy arany miseruhában tartanak, mint ahogy több sem lesz attól, ha a lelkész diszesebb ruhára vált. Remélem ebben egyet értünk.

A második megjegyzésem: Nem áll meg az az állításod, mi szerint „félresiklott vélekedés”, hogy a Luther kabát használatát Lutherre vezetik vissza. Ha eddig nem tetted volna, kérlek, hogy olvasd el *Payr Sándor: A magyar protestáns papi öltöny története* című munkáját. Az interneten is megtalálod. (Link: http://medk.lutheran.hu/files/1_Payr_03_Oltony_1935.pdf) Természetesen vitára lehet kelni a Dunántúli Evangélikus Egyházkerület, és a Magyarországi Evangélikus Egyház eddigi legnagyobb történész professzorának véleményével. Aki azonban vitára száll, annak kötelessége bemutatni a cáfolatát alátámasztó bizonyító erejű érveket is. Ilyet eddig a közelmúlt liturgiai vitáinak kezdete óta (közel másfél évtizede) még senki sem mutatott fel. Te sem.

A harmadik megjegyzésem: Történelmileg nem pontos az az állításod, mi szerint „papjaink a XVIII. századra elhagyták a liturgikus öltözetet”. Ez jóval korábban megtörtént. A Reformáció eszméi az első lépésben magyar földön is mintegy mozgalomként járták át a középkori egyházat. Ekkor még természetesen voltak miseruhák, hiszen az akkori papokat katolikus papként ordinálták, és egy ideig szervezetileg is a középkori katolikus egyház kötelékébe tartoztak. Amikor azonban a Reformáció követői és a római katolikusok elkülönültek, és külön közösségbe szerveződtek, akkor ez rövid időn belül a liturgikus öltözetük megváltozásában is megmutatkozott. A változás már akkor megfigyelhető volt, amikor Magyarországon még nem is ordináltak lelkészeket. Nyilvánvaló, hogy a magyarországi evangélikus lelkési viselet nem önálló találmány, hisz a gyökere a Reformáció hazájában, Németországban ered. Nehéz lenne cáfolni, hogy ez a viselet onnan érkezett, és hogy a többségében Wittenbergben ordinált magyarországi lelkészek kezdték meghonosítani hazánkban.

Nem tudom, hogy tudsz-e arról, hogy már a XVII. század elején, az 1610-es zsolnai zsinat jegyzőkönyvében olvasható, hogy a magyar lelkészek nem veszik fel az albát! Igaz, hogy a szlovákok (akikkel évszázadokig közös egyházban éltünk) használtak, és a mai napig használnak a Luther-kabátjukon hordott, és albának nevezett öltözetet, ami viszont merőben eltér a római testvérek albájától. A színe alapján „alba” vagyis fehér, de a formája és a funkciója alapján inkább karingnek kéne mondan. A hazai németek között használt liturgikus öltözet történelmi útja kicsit jobban nyomon követhető. Ők annyira nagyra becsülték Isten Igéjének Szolgáit, hogy tiszteletük jegyében több gyülekezetben is nagy áldozattal megörökítették őket úgy, hogy portrét festettek róluk. Az így készült lelkész portrék között én csak Luther-kabátban ábrázolt lelkészeket láttam. Ez viszont arra mutat, hogy az egyszerűbb viselet hordásából nem következett a szolgálat kisebb megbecsülése – mint ahogy említett cikkedben (szerintem helytelenül) leveztetted. Sopronban például az 1500-as évek második felétől kezdődően meg lehet nézni sorban szinte az összes lelkészt, Szimon János bácsiig bezárólag. A liturgikus viseletüket is, mert nem civilben, hanem mint lelkészt ábrázolták őket. Ajánlom a figyelmedbe!

A püspöki dolgozósobámban is van egy evangélikus lelkészt ábrázoló festmény, amit még elődöm Ittész János kért el kölcsönben az Evangélikus Országos Múzeumtól. A XVII. században, 1671-ben (a gyászévtized kezdetén) festették. Andreas Führenstein prédikátort, vagyis az akkori rajkai evangélikus lelkészt ábrázolja. Természetesen nem miseruhában, és nem is albában, hanem Luther-kabátban. A képről készült fotót mellékelem.

Amire levelemmel fel szeretném hívni a figyelmedet: Természetesen vitába lehet szállni korábbi szokásokkal. Ha tényleg indokolt, akkor lehet és kell is változtatni az esetleg helytelen gyakorlatokon. Lehet más eredményre jutni, mint amire akár elismert egyháztörténészek jutottak. Velem sem kell egyet érteni, vagy hozzám hasonlóan gondolkodni. A történelmi tényeket azonban tiszteletben kell tartani. Abból elvenni, és ahhoz hozzátenni nem lehet.

Cikkeddel az a problémám, hogy egy adiaforont (liturgikus viselet) sokadszor állítottad be úgy, mintha lényegi kérdés volna. Amikor a hit szempontjából lényegtelen valaki lényegesnek mondja, az azért komoly probléma, mert teológiai értékrendi zavart jelez. A kellően alá sem támasztott állításaidat az említett cikkedben is úgy raktad egymásra, ami a kevésbé tájékozott olvasók megtévesztésére tökéletesen alkalmas. Tényekből, részgazságokból és kiegészítésekből összegyűrt elképzeléseiddel magad is egy sajátos mítoszt alkottál. Természetesen értem, hogy mi ezzel a cél, de ez így nem korrekt. Kötelességem jelezni, hogy ez így nagyon nincs rendben!

Hittestvéri szeretettel, Szemerei János püspök

Válasz Szemerei János püspök levelére:

NÉHÁNY ADALÉK A LITURGIKUS ÖLTÖZÉK KÉRDÉSÉHEZ

A magyarországi evangélikusság lelkési öltözetének változásairól valóban kevés adat áll a rendelkezésünkre. Néhány körülményről azonban nem szabad megfeledkeznünk. Ezek között elsőként azt kell megemlítenünk, hogy az egyházban tulajdonképpen a XVI. század előtt sem volt a mai értelemben vett egységes liturgikus öltözet, legfeljebb a ruhák alaptípusát illetően. Nagy szerepet játszott ebben a lelkészek és az őket eltartó gyülekezet anyagi helyzete. Egy szabad királyi város polgársága nyilván többet engedhetett meg a papjának ebben a tekintetben is, mint egy kisebb község jobbágjai vagy köznemesei. Végül: a Dunántúl és az Alföld éppen a lutheri reformáció előretörésétől egészen a Rákóczi-szabadságharc végéig gyakorlatilag folyamatosan hadművelleti terület volt, így itt központosított egyházi közigazgatás sem alakulhatott ki, amely elrendelhetette volna az egységes lelkési öltözetet. A lutheránus papok néhol civilben jártak, sőt helyenként még szolgáltak is, míg a háborúktól csak alig sújtott felvidéki városokban többnyire viszonylag nyugodtan zajlott az egyházi élet.

1549-ben az Ötvárosi, majd 1559-ben a Hétvárosi hitvallás ragaszkodik a liturgikus öltözet megtartásához, az 1557-es nagyszebeni és 1558-as tordai zsinat pedig az alba viselésére utasítja a lutheránus papokat. Jóval később a rózsahegyzi zsinat 1707-ben egyedül a díszes miseruhák eltávolítását írta elő, a lelkési öltözet alapjának továbbra is az albát/karinget tekintette. Ugyanakkor tény, hogy sem az 1610-es zsolnai, sem az 1622-es felsőszeli, de még az említett rózsahegyzi zsinat sem tudta elérni az alba vagy a karing viselésének kötelező jellegét – noha kifejezetten kíváncsnak tekintette azt a vasárnapi és ünnepnap szolgálatok közben! –, minthogy az egyre erősebb református befolyás alá került magyar lelkészek többsége ennek ellenállt. A szlovák és német többségű területeken azonban ez a hagyományos liturgikus viselet maradt használatban.

A liturgikus öltözetnek természetesen sohasem volt szerves kapcsolata az üdvösséggel, így valóban úgynevezett adiaforon, azaz a hit és az üdvösség szempontjából közömbös kérdés. Luther természetes módon viselte vasárnapi szolgálatai közben a hagyományos miseruhát – miközben a hétköznapi kátéprédikációkat civil professzori talárlában tartotta –, nem azért, mintha „római katolikus” lett volna, hanem mert fel sem merült benne a liturgikus öltözet elhagyásának kérdése, ahogyan magához az áldozati, eltorzult elemektől megtisztított, hagyományos mise ünnepléséhez is ragaszkodott. Luther halála után bizonyos német területeken a római katolikus felekezettől való különbözőség kifejezéséért sok pap csupán talárban végezte a szolgálatát, míg a XVII. század elején éppen a református egyház részéről fenyegető uniós törekvések miatt ismét az albát vagy a rövidebb karinget kezdték el liturgikus öltözetként használni. Az öltözetek kérdése ebben az összefüggésben tehát valóban lehetett jele a hitvallásosságának is.

Ez hazánkban is tetten érhető volt, amikor a magyar többségű területeken megerősödött a kálvinizmus, amely szinte nyomosan sajátosan magyar vallásként is igyekezett feltüntetni magát. Egy politikailag bizonytalan korban, amikor a lutheránus felekezet vallásszabadságának fenntartását gyakran csak a református vallású erdélyi fejedelmektől várhatták, könnyen juttathatta el a magyar anyanyelvű lutheránusok jelentős részét odáig, hogy külsőségekben is azonosuljanak a reformátusokkal. Míg a felvidéki német és szlovák gyülekezetekben magától értetődően használatban maradt vagy az alba vagy a karing, addig a mindinkább református hatás alá kerülő dunántúli magyar gyülekezetekben a papi öltözet is egyszerűsödött. Ezzel párhuzamosan az oltár előtt végzett liturgikus elemek is kiszorultak a magyar istentiszteletből, sőt az úrvacsora is az ünnepi istentiszteletek függelékévé szűrkült. Ez kétségtől idegen volt a lutheri hagyománytól, és egyértelmű kálvini hatást tükröz. Samarjai Máté János református lelkész 1628-ban nem kevés cinizmussal említi, hogy a dunántúli magyar lutheránusok legfeljebb az ostya használatában különböznek a reformátusoktól, és így sokkal nagyobb a különbség köztük és a szlovák meg német hitestvéreik között. Ez a megállapítás pedig már nem egy adiaforon kérdésre utal, hanem a tiszta hitvallásosság megrendülésére, és arra, hogy a magyar nyelvű evangélikusok feje felett ott lebegett a reformátusokkal való unió veszedelme! Ettől alighanem elsősorban a felvidéki német-szlovák többségű egyházzsér állhatatossága mentette meg egyházunkat.

A liturgikus öltözet önmagában természetesen nem bír semmilyen lényeges tartalommal az egyház szolgálatát illetően, ám hányatott sorsa mégis azt jelképezi, hogy időnként a lényegtelen dolgok lényeges problémákról, esetünkben a kálvini irányhoz való elhajlásról ránthatják le a leplet.

Tubán József

Dunántúli Harangszó

A Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület lapja

Megjelenik negyedévenként

Felelős kiadó: Szemerei János püspök

Főszerkesztő: Kovács László

Telefon: +36 20/824-2869

Email: kovacs.laszlo312@upcmail.hu

Szerkesztés, terjesztés: Koczor György

Telefon: +36 20/824-3444

Korrektor: Miklósné Jancsó Hanna

A szerkesztőség címe: 9401 Sopron, Pf. 268

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

Megrendelhető: E-mail: gyorgy.koczor@lutheran.hu

Postacím: 8933 Zalaistvánd, Arany J. tér 2.

Az újság kiadását adománnyal kérjük támogatni, melyet az alábbi számlára lehet befizetni:

Számlakezelő: Zalaistvándi Evangélikus Egyházközség

Számlaszám:

UniCredit Bank 10918001-00000028-48030025

Külföldről: IBAN: HU20 1091 8001 0000 0028 4803 0025

Készült az Asperján Nyomdában

Tördelés: RENZOL Dekor Reklámstúdió, Zalaszentgrót

A cikkek tartalmáért a szerző vállal felelősséget!

ISSN 1416-9770 • A hátoldalon a soproni templom hűség-harangja látható.

